

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK MUSİKİSİ ANASANAT DALI
TÜRK MUSİKİSİ PROGRAMI**

**ŞANLIURFA'DAKİ TERA VİHLERDE OKUNAN
SALÂT-I KEMÂLİYELER**

SANATTA YETERLİK TEZİ

**Hazırlayan
Seda DÜZYOL YILMAZ**

**Danışmanı
Doç. Dr. Ali TAN**

İstanbul - 2016

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Türk Musikisi Anasanat Dalı Sanatta Yeterlik Programı öğrencisi
Seda Düzyol Yılmaz tarafından hazırlanan
"Sarıyer'deki Teravhler de Okunan Sâfâî Kemâliyeler"
adlı bu çalışma jürimizce Sanatta Yeterlik Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Tarihi : 16./5./2016

(Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu) :

İmzası:

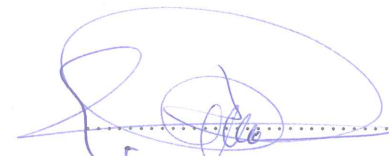
Jüri Üyesi: Doç. Dr. ALİ TAN
Danışman: İMİ Üniv. T.C.B. Musikisi ASD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: Prof. Mutlu Torun
Haliç Üniv. ASD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: Prof. Gal Seran
Haliç Üniv. ASD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Erdal Kılıç
İMÜ Üniv. Türk Musikisi ASD Öğr. Üyesi (Yedek)

Jüri Üyesi: Prof. SAİM AKFİL
Haliç Üniv. ASD Öğr. Üyesi (Yedek)

ÖNSÖZ

Bu çalışma; T.C. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Mûsikîsi Anasanat Dalı, Türk Mûsikîsi Programı'nda Sanatta Yeterlilik Tezi olarak hazırlanmıştır.

En başta, bu konunun belirlenmesi, araştırma alanlarının sınırlandırılması, tavsiyeleri, eleştirileri ve kıymetli fikirleri ile çalışmanın şekillenmesi için yorumlarda bulunan danışmanım Doç. Dr. Ali Tan'a; tezin konusunu duyar duymaz bu heyecanı benimle birlikte yaşayan, konu ile ilgili istişarelerde fikirlerini esirgemeyen, rahat ve sorunsuz çalışabilmem için her türlü yardımı bana sağlayan Şanlıurfa İl Müftüsü İhsan Açıık'a; Şanlıurfa İlçe camilerindeki kayıtların temini için saatlerini benim için harcayan Şanlıurfa İl Müftü Yardımcısı Şadiye Yılmaz'a; Selâhaddin Eyyûbi Camisi müezzini Mehmet Salih Kurt'a; İmam Ahmet Çoban'a, Fatih Sultan Mehmet Camisi müezzini Recep Kılıç'a; Dergâh Camisi müezzini Mahmut Kemal Kahvecibaşı'na; Hasan Paşa (Padişah) Camisi İmamı Mustafa Pişkin'e; Mevlevihâne Camisi Fahri müezzini Yusuf Altundağ ve İmam Fuat Doğan'a; Birecik, Bozova, Halfeti, Hilvan, Siverek, Suruç, Viranşehir, Haliliye İlçe Müftülüklerine; İl Müftülüğüne beni yönlendiren, fikirlerini benden esirgemeyen Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Hocası Prof. Dr. Sadettin Gürsöz'e; bu çalışmanın hazırlanma sürecinde sabırla bana yol gösteren kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Recep Uslu'ya; Salât-ı Kemâliyeler'in metni için Yrd. Doç. Dr. M.Fatih Kılıç'a; Salât-ı Kemâliyeler'in Arapça metni için Yrd. Doç. Dr. Erdal Kılıç'a; çalışmamıza kıymetli fikirleri ile katkıda bulunan Kültür ve Turizm Bakanlığı İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu Ney sanatçısı Hakan Alvan'a; TRT İstanbul Radyosu sanatçısı Ender Doğan, Ahmet Şahin ve Doğan Dikmen'e; bana ayırdığı kıymetli saatleri, ufuk açıcı fikirleri için Prof. Mutlu Torun ve Prof. Erol Deran'a; teravîh kayıtlarının CD'ye aktarımında ve her türlü teknik çalışmalarda yardımda bulunan sayın Oğuzhan Baş'a ve Stüdyo Ybsm Record'a; gerekli araştırma ortamını oluşturan İSAM personeli çalışanlarına; eğitim hayatım boyunca bana her zaman güvenen ve destek olan annem Hatice Düzyol ve Babam Şeyh Müslüm Düzyol'a; teravîh kayıtlarının notaya alımında yardımcı olan, müzikal anlamda tecrübelerinden yararlandığım eşim Ümit Yılmaz'a; bu kadim kültürü binlerce yıl saklayıp, çalışmaya aktarmama müsaade eden, bu çalışmaya zemin hazırlayan kıymetli Şanlıurfa halkına teşekkürü bir borç bilirim.

İstanbul, 2016

Seda DÜZYOL YILMAZ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER	II
KISALTMALAR	IV
ŞEKİL LİSTESİ.....	V
ÖZET.....	VI
SUMMARY	VII
1. GİRİŞ.....	1
2. TERAVİH GELENEĞİ	4
2.1. Ezan.....	6
2.2. Kâmet	8
2.3. Tekbir	9
2.4. Salât ve Salâ Kavramları.....	9
2.4.1. Salât-ı Ümmiye.....	10
2.4.2. Salât-ı Kemâliye	10
2.5. Salât-ü Selâm	12
3. ŞANLIURFA’DA TERAVİH GELENEĞİ VE CAMİLER.....	14
3.1. Şanlıurfa’da Ramazan ve Teravih.....	14
3.2. Şanlıurfa İnanç Tarihi ve Kutsal Mekânları.....	14
3.3. Teze Konu Olan Camiler	17
3.3.1. Selâhaddin Eyyûbi Camisi.....	17
3.3.2. Dergâh Camisi	17
3.3.3. Hasan Paşa (Padişah) Camisi	18
3.3.4. Mevlevihâne Camisi	19
3.3.5. Suruç Ulu Camisi.....	19
3.3.6. Peygamberler (Circis) Camisi	20
3.3.7. Birecik Ulu Camisi	20
3.3.8. Siverek Ulu Camisi.....	20
4. ARAŞTIRMAYA KONU OLAN CAMİLERDE TERAVİH NAMAZINDA OKUNAN SALÂT-I KEMÂLİYELER	22
4.1. Çalışmada Karşılaşılan Makamlar	23
4.1.1. Uşşak Makamı	24
4.1.2. Segâh Makamı	25
4.1.3. Segâh Mâye Makamı	27
4.2. Çalışmada İncelenen Teravih Usûlü ve Camilerde Alınan Kayıtlar	29
4.2.1. Selâhaddin Eyyûbi Camisi’nde Yapılan Kayıt.....	30
4.2.2. Fatih Sultan Mehmet Camisi’nde Yapılan Kayıt	34

4.2.3. Dergâh Camisi'nde Yapılan Kayıt	36
4.2.4. Hasan Paşa (Padişah) Camisi'nde Yapılan Kayıt.....	39
4.3.5. Mevlevihâne Camisi'nde Yapılan Kayıt	41
4.2.6. Dergâh Camisi'nde Yapılan Kayıt	44
4.2.7. Bozova Baraj Camisi'nde Yapılan Kayıt	48
4.2.8. Suruç Ulu Camisi'nde Yapılan Kayıt.....	51
4.2.9. Eyüp Peygamber Camisi'nde Yapılan Kayıt.....	53
4.2.10. Haliliye Hz. Yusuf Camisi'nde Yapılan Kayıt.....	55
4.2.11. Viranşehir Tepret Camisi'nde Yapılan Kayıt.....	57
4.2.12. Peygamberler (Circis) Camisi'nde Yapılan Kayıt.....	59
4.2.13. Halfeti Ahmet Sever Camisi'nde Yapılan Kayıt	61
4.2.14. Birecik Ulu Camisi'nde Yapılan Kayıt	63
4.2.15. Siverek Ulu Camisi'nde Yapılan Kayıt	66
4.3. Bölüm Sonucu	68
5. SONUÇ	70
6. BİBLİYOGRAFYA.....	72
7. EKLER.....	75
8. ÖZGEÇMİŞ.....	119

KISALTMALAR

c.	: Cilt
CD.	: Compact Disc
Dr.	: Doktor
Doç. Dr.	: Doçent Doktor
H.	: Hicri
Hz.	: Hazreti
İSAM	: İslam Araştırmaları Merkezi
Kyt	: Kayıt
M.	: Miladi
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
Prof. Dr.	: Profesör Doktor
S. Düzyol	: Seda Düzyol
s.	: Sayfa
sy.	: Sayı
Ş.Urfa İ. Müft.	: Şanlıurfa İl Müftülüğü
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
Ybsm Record	: Yavuz Bingöl Sanat Merkezi Kayıt
Yrd. Doç.	: Yardımcı Doçent
yy.	: Yüzyıl

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 4.1.	Uşşak Makamı Dizisi	24
Şekil 4.2.	Segâh Makamı Dizisi	25
Şekil 4.3.	Segâh Mâye Makamı Dizisi	27
Şekil 4.4.	Selâhaddin Eyyûbi Camisi'nde Okunan Salât-1 Kemâliye.....	33
Şekil 4.5.	Fatih Sultan Mehmet Camisi'nde Okunan Salât-1 Kemâliye	35
Şekil 4.6.	Dergâh Camisi'nde Okunan Salât-1 Kemâliye	38
Şekil 4.7.	Hasan Paşa (Padişah) Camisi'nde Okunan Salât-1 Kemâliye.....	40
Şekil 4.8.	Mevlevihâne Camisi'nde Okunan Salât-1 Kemâliye	43
Şekil 4.9.	Dergâh Camisi'nde Okunan Salât-1 Kemâliye	47
Şekil 4.10.	Bozova Baraj Camisi'nde Okunan Salât-1 Kemâliye	50
Şekil 4.11.	Suruç Ulu Camisi'nde Okunan Salât-1 Kemâliye.....	52
Şekil 4.12.	Eyyüp Peygamber Camisi'nde Okunan Salât-1 Kemâliye.....	54
Şekil 4.13.	Haliliye Hz. Yusuf Camisi'nde Okunan Salât-1 Kemâliye.....	56
Şekil 4.14.	Viranşehir Tepret Camisi'nde Okunan Salât-1 Kemâliye.....	58
Şekil 4.15.	Peygamberler (Circis) Camisi'nde Okunan Salât-1 Kemâliye.....	60
Şekil 4.16.	Halfeti Ahmet Sever Camisi'nde Okunan Salât-1 Ümmiye	62
Şekil 4.17.	Birecik Ulu Camisi'nde Okunan Salât-1 Kemâliye	65
Şekil 4.18.	Siverek Ulu Camisi'nde Okunan Salât-1 Kemâliye.....	67
Şekil 4.19.	Müezzinlerle yapılan röportaj özeti	68
Şekil A.1.	Şanlıurfa'nın simgesi Halil-ül Rahman Gölü	75
Şekil A.2.	Selâhaddin Eyyûbi Camisi	76
Şekil A.3.	Fatih Sultan Mehmet Camisi	77
Şekil A.4.	Dergâh Camisi	78
Şekil A.5.	Hasan Paşa (Padişah) Camisi	79
Şekil A.6.	Mevlevihâne Camisi	80
Şekil A.7.	Bozova Baraj Camisi	81
Şekil A.8.	Suruç Ulu Camisi	82
Şekil A.9.	Eyyüp Peygamber Camisi	83
Şekil A.10.	Viranşehir Tepret Camisi	84
Şekil A.11.	Peygamberler (Circis) Camisi	85
Şekil A.12.	Halfeti Camisi.....	86
Şekil A.13.	Birecik Ulu Camisi	87
Şekil A.14.	Siverek Ulu Camisi.....	88

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Seda DÜZYOL YILMAZ
Anasanat Dalı : Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Mûsikîsi Anasanat Dalı
Programı : Türk Mûsikîsi
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Ali TAN
Tez Türü ve Tarihi : Sanatta Yeterlik- Haziran 2016
Anahtar Kelimeler : Salât, Teravîh, Salât-ı Kemâliye, Şanlıurfa, Ramazan.

ŞANLIURFA'DAKİ TERAVİHLERDE OKUNAN SALÂT-I KEMÂLİYELER

ÖZET

Şanlıurfa tarih boyunca çeşitli kültürlerin hakimiyeti altında kalmış, tarihin ilk yıllarından itibaren dinler tarihi açısından önemli bir şehir olmuştur. Peygamberlere ev sahipliği yapan şehir, İslâm Dini açısından oldukça önemli bir merkezdir.

"Şanlıurfa'daki Teravîhlerde Okunan Salât-ı Kemâliyeler" isimli bu çalışmada, Şanlıurfa'nın tarihi dokusunu yansıtan on beş cami tespit edilmiş, bu camilerde teravîhte okunan Salât-ı Kemâliye kayıtları alınmış, notaya aktarılmış, icra şekilleri ve makamsal yapıları incelenmiştir.

GENERAL INFORMATION

Name and Surname : Seda DÜZYOL YILMAZ
Department : Institute of Social Sciences Turkish Music Art Major
Program : Turkish Music
Thesis Advisor : Doç Dr. Ali TAN
Thesis Type and Date : Proficiency in Art- June 2016
Key Words : Salât, Tarawih, Salât-ı Kemâliye, Şanlıurfa, Ramadan.

SALÂT-I KEMÂLİYE READINGS DURING TERAVİH PRAYERS IN ŞANLIURFA

SUMMARY

Şanlıurfa was ruled by various cultures throughout history and was a significant city in terms of history of religions ever since the initial years of history. Housing the prophets, the city is a major center for the Religion of Islam.

In this work titled "Salât-ı Kemâliye Read During Teravih Prayers in Şanlıurfa", fifteen mosques reflecting the texture of Şanlıurfa were identified, the records of Salât-ı Kemâliye read during teravih prayers in these mosques were obtained, transcribed to musical notes and their ways of execution and musical scale structures were examined.

1. GİRİŞ

Bu çalışma T.C. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, Sanatta Yeterlik tezi olarak hazırlanmıştır. Tezin konusu Şanlıurfa ilinde okunan Salât-ı Kemâliyelerdir. Bu konu iki nedenle seçilmiştir. Birincisi daha önce konunun akademik düzeyde işlenmemiş olması, ikincisi ise yöreyi yakından tanımamızdır. Çalışmada alan araştırması metodundan istifade edilmiştir. Bu çerçevede Şanlıurfa'nın tarihi dokusunu yansıtan on beş cami tespit edilmiş, bu camilerde teravih namazlarında okunan Salât-ı Kemâliyeler kayıt altına alınarak notaya aktarılmış ve Finale 2007 programıyla dijital ortama aktarılmıştır.

Çalışmanın gerçekleşmesi için ilk olarak Şanlıurfa İl Müftüsü İhsan Açık ile görüşülmüş ve çalışmada yer alacak camiler tespit edilmiştir. İlk teravih kaydı 21 Temmuz 2014 tarihinde, Selâhaddin Eyyûbi Camisi'nde alınmıştır. Son kaydın tarihi ise 27 Temmuz 2014'dür. Kayıtların altısı tarafımızdan, dokuzu ise o camilerde görevli kimseler tarafından alınmıştır. Çalışmadaki kayıt sırası fazlalığı ile ilişkili olarak şöyledir: segâh, segâh mâye, uşşak.

Alınan kayıtlar arasında okuyuş tarzı açısından en net duyulan kayıt Selâhaddin Eyyûbi Camisi'dir. Caminin müezzini Salih Kurt'un kayıt cihazını teravih süresi boyunca kendi yanında bulundurması sebebiyle sesler daha net duyulmuştur. Salih Kurt ile teravih bittiğinde görüşülmüş ve bize Şanlıurfa teravih geleneğini anlatmıştır.

22 Temmuz 2014 tarihinde Fatih Sultan Mehmet Camisi'nde temin edilen kayıt müezzin Recep Kılıç tarafından icra edilmiştir. Recep Kılıç, Salât-ı Kemâliye ile ilgili bildiklerini aktarmıştır.

23 Temmuz 2014 tarihinde, yani Kadir Gecesi'nde, oldukça zor şartlarda kayıt alınmıştır. Çünkü cemaatin yoğunluğu nedeniyle camiye girmek mümkün olmamıştır. Teravih, caminin avlusunda kaydedilmiştir.

24 Temmuz 2014 tarihinde Hasan Paşa (Padişah) Camisi'ndeki kayıt kadınlar tarafında temin edilmiştir. Kayıt, caminin bayanlar bölümünde çoğunlukla çocukların olması sebebiyle oluşan dış seslerden olumsuz etkilenmiştir.

25 Temmuz 2014 tarihinde Mevlevihâne Camisi'nde erkekler tarafında temin edilen Salât-ı Kemâliye kaydı müezzin Fuat Doğan tarafından icra edilmiştir. Çalışmamızla ilgili kaynak bulma aşamasında Fuat Doğan'ın katkısı olmuştur.

Kalan kayıtlar Şanlıurfa İl Müftüsü İhsan Açık'ın yardımları doğrultusunda Halfeti, Birecik, Bozova, Suruç, Siverek, Haliliye, Viranşehir'den alınarak İl Müftülüğüne ulaştırılmıştır.

Teravîh sonrasında camilerin imamlarına ve müezzinlerine müzik eğitimi hakkındaki görüşleri de sorulmuştur. Hocalar, nota ve makam bilmediklerini, yeni yetişen neslin nota ve makam öğrenerek imamlık, müezzinlik yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bu görüşmelerin detayları dördüncü bölüm içindedir.

Camilerde görevli imam ve müezzinler, çalışmamızın verimli geçebilmesi için camide uygun yerler sağlamışlardır. Teravihte ses kayıtları çoğunlukla erkekler bölümünde alınmış olup, cami cemaatleri bu sürece müdahale etmemiştir. Çalışma ile ilgili imamlarla ve müezzinlerle olan görüşmeler tarafımızdan kayıt altına alınmıştır.

Çalışmaya daha fazla kayıt ekleyebilmek için ilçelerdeki camilerdeki teravîh namazlarının kayıt altına alınması talebi ile müftülüğe başvurulmuştur. İlçelerdeki kayıtlar, müftülük tarafından alındığından imamlar ve müezzinlerle görüşmek mümkün olmamıştır. Personelle ilgili bilgiyi İl Müftülüğü temin etmiştir

Tezin kaynakları arasında şu çalışmalar öne çıkmaktadır: İslam Ansiklopedisi, İbadet Ansiklopedisi, Hüseyin Akpınar'ın "Şanlıurfa'da Dini Müzik" kitabı, Abuzer Akbıyık'ın "Şanlıurfa Sıra Gecesi" isimli kitabı, Yusuf Ziya Keskin'in "Geçmişten Günümüze Şanlıurfa'da Dini Hayat" kitabı, Cihat Kürkcüoğlu'nun Şanlıurfa Camileri isimli kitabı.

Tezin planı:

"Şanlıurfa'daki Teravîhlerde Okunan Salât-ı Kemâliyeler" başlıklı tez, bir giriş ve onu izleyen dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölüm olan girişte konunun önemi, çalışma yöntemi ortaya konmuştur.

"Teravîh" başlıklı ikinci bölümde Teravîh geleneği anlatılmış, dini formlardan Ezan, Kâmet, Tekbir, Salât-ı Ümmiye, Salât-ı Kemâliye ve Salât-ü Selâm'ın açıklamaları yapılmıştır.

“Şanlıurfa’da Teravîh Geleneği” başlıklı üçüncü bölümde, teze adını veren Şanlıurfa’nın tarihçesine ve Teravîh geleneğine yer verilmiş, çalışmamıza konu olan camilerle ilgili bilgiler yer almıştır.

“Araştırmaya Konu Olan Camiler ve Teravîh Namazında Okunan Salât-ı Kemâliyeler” başlıklı dördüncü bölümde, araştırmaya konu olan camilerdeki Teravîh usûlleri anlatılmış, bu camilerden alınan kayıtların notaya aktarılmış son şekilleri bu bölüme yerleştirilmiş, imamlarla ve müezzinlerle olan görüşmeler çalışmaya konulmuştur.

2. TERAVİH GELENEĞİ

Teravîh *tervîha* kelimesinden gelmiştir. (Osmanlı ¹ *Türkçesi Sözlüğü*, s. 1513). “Sözlükte rahatlatmak, dinlendirmek anlamındaki *tervîha* kelimesinin çoğulu olan *terâvîh* Ramazan ayına mahsus olmak üzere yatsı namazından sonra kılınan namazı ifade eder. Hadislerde “*kıyâmü şehri ramazân*” (Ramazan ayının namazı) veya “*ihyâü leyâlî ramazân*” (Ramazan gecelerinin ihyası) diye anılan bu namaza dört rek’atta bir dinlenme amacıyla biraz oturulduğundan (*tervîha*) teravîh denmiştir. (İslam Ansiklopedisi, c. 40, s. 482)

Türk-İslam Geleneğinde Enderun Usûlü olarak bilinen bir teravîh çeşidi de vardır.

“Enderun teravihi Osmanlı döneminde başta saray olmak üzere, büyük camilerde ve dergâhlarda, iyi musikî eğitimi almış, güzel sesli hafızlar tarafından kıldırılmış, ve daha sonra ise tüm Anadolu’ya yayılmış bir gelenektir. ”

Enderun Usûlü iki şekilde icra edilir: “...bunlardan biri *mûsikîşinas* bir imamın müezzin topluluğunu makam geçkileri ile yönlendirerek namazı kıldırmasıdır. İkinci şekli ise; Makamlar arasındaki geçkileri müezzin topluluğunun yaparak imama yol açması ile gerçekleştirilendir. Bu uygulamada her *halükârda* imam ve müezzin topluluğunun mahreç, tâlim, tecvid ve Kur’ân kırâati konusundaki mahâret ve başarısının yanında *mûsikîşinas* olması vazgeçilmez bir haslettir. Zîrâ Kur’ân’ın, *tesbîhâtın*, *duâların* tecvid ve kırâat kâidelerini bozmadan makam ile okunması çok özel bir birikim gerektirir. Her dört rekat arasında salavatların okunması, vaazlar verilmesi, namazdan önce ilahiler, kasideler ve methiyelerin okunması bir Enderun geleneğidir”

(<http://www.enderunteravihi.com/enderun-teravihi-nedir/uygulama-sekilleri>)

¹ Arapçadan çeviriler: Ramazan Kamiloğlu

Teravîh namazının vakti, yatsı namazından sonra sabah namazına girinceye kadardır. Dört rekattan sonra cemaatin biraz dinlenebilmesi için kısa bir şekilde oturur.

Hız. Peygamber özellikle Ramazan ayının son on gününde daha fazla ibadet ederdi. Peygamber Efendimizin “kim vaat ettiği sevaba inanarak ve sevabını Allah’tan umarak Ramazan gecelerini namaz kılarak geçirirse geçmiş günahları bağışlanır” sözleri, Ramazan-ibadet ilişkisinin önemini ortaya koymaktadır (Altundağ, Abdurrahman, s. 28).

Teravîhin cemaatle kılınmaya başlanması Hz. Ömer dönemine rastlar. Fakat bu konudaki asıl dayanak Hz. Peygamber’in uygulamaları olmuştur (İslam Ansiklopedisi, c. 40, s. 482). Hz. Ömer, teravîh namazının kılınmasını Peygamber Efendimizin fiili uygulamasından almıştır. Dolayısıyla teravîh namazını ilk olarak kılan ve kıldıran da Hz. Peygamber’dir. Hz. Peygamber ilk başlarda teravîh namazını cemaatle kılmamıştır (İslam Ansiklopedisi, c. 40, s. 482). Ancak sahabenin mescidde kendi aralarında cemaatle kılmalarına razı olmuştur. Fakat Hz. Ömer bir Ramazan gecesi mescidde kimisinin cemaatle, kimisinin tek başına teravîh namazı kıldığını görmüş; böylece hepsini tek bir imamın arkasında toplamıştır (İslam Ansiklopedisi, c. 40, s. 482).

Yirmi rekat olan teravîh namazı iki türlü de kılınabilmektedir. Her iki rekatta bir selam verilebileceği gibi her dört rekatta bir de selam verilerek kılınabilir. Ne şekilde kılınırsa kılınsın, namazın yirmi rekata tamamlanması gerekmektedir (Altundağ, Abdurrahman, s. 54, İslam Ansiklopedisi, c. 32, s. 353).

Teravîh namazının erkekler ve kadınlar için cemaatle kılınması, yukarıda da belirttiğimiz gibi sünnettir.

Teravihi özetleyecek olursak;

- 1- Teravîh namazı her müslüman için sünnettir.
- 2- Teravîh namazı yirmi rekâttır.
- 3- Teravîh namazını cemaatle kılmak sünnettir.
- 4- Teravîh namazının vakti, yatsı namazından sonra sabah namazı vaktine kadardır.
- 5- Teravîh namazı yatsı namazı ile Vitir namazı (Vitir namazı: Namaz ibadetinin bir türüdür, gece namazlarının sonuncusu olarak yani yatsı namazlarının arkasından kılınır ve üç rekâttır) arasında kılınır.

- 6- Teravih namazının bir kısmına yetişip imamla vitir namazını kılan kimse, teravih namazından yetişip kılamadığı rekâtları, vitirden sonra kılar.
- 7- Teravih namazı yatsı namazının son sünnetinden sonra başlayıp ikişer rekat şeklinde ya da 4'er rekat şeklinde kılınabilir. (*İslam ansiklopedisi, c. 43, s. 111*)

Teravihle ilişkili kavramlar

Bu bölümde Teravih ile ilgili olan Ezan, Kâmet, Tekbir, Salât, Salât-ı Ümmiye, Salât-ı Kemâliye, Salât-ü Selâm kavramları açıklanacaktır. Salâtlarla ilgili notalar ekler bölümünde yer almaktadır.

2.1. Ezan

Müslümanları beş vakit namaza davet eden ilahi bir davettir (*Uluşan, Talip, s. 8; Kamiloğlu, Ramazan, c. 5, sy 221*). Ezan okuyan kişiye müezzin denir.

Hz. Peygamber'in Medine'ye gitmesine kadar namaz vakitlerinin halka nasıl duyurulacağı hakkında hiçbir şey yol düşünülmemiştir. Halk meydanlara çıkıp namaz vaktini duyurmuştur. Bu yöntem yetersiz kalınca halk kendi arasında boru üflenilmesi, çan çalınması, ateş yakılması, bayrak dikilmesi gibi tekliflerde bulunmuş; Hristiyanların çan, Yahudilerin boru, Mecusilerin de ateş gibi âdetleri olduğu için Hz. Peygamber tarafından bu yöntemler kabul görmemiştir. "Abdullah b. Zeyd b. Sa'lebe'ye rüyada ezan öğretilmiş, Abdullah da ertesi gün Hz. Peygamber'e gelerek durumu haber vermiştir. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem Bilâl'e ezan cümlelerini ezanda ikişer, kâmette ise birer defa okumasını emretmiştir. (*Gökman, Muzaffer, sy. 73*)

Ezanın sözleri ve okunduğu makamlar

Allâhü ekber (Allah en büyüktür) (4 defa)

Eşhedü en lâ ilâhe illallah (Allah'tan başka İlâh olmadığına şehâdet ederim)
(2 defa)

Eşhedü enne Muhammeden resûlullah (Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şehâdet ederim) (2 defa)

Hayye ale's-salâh (haydi namaza) (2 defa)

Hayye ale'l-felâh (haydi kurtuluşa) (2 defa)

As-salatu hayrun mine'n nevm (Namaz uykudan hayırlıdır) (2 defa), (Sadece sabah ezanında)

Allâhü ekber (Allah en büyüktür) (2 defa)

Lâ ilâhe illallah (Allah'tan başka Tanrı yoktur) (1 defa)

Sabah Ezanında Hayye ale'l-felâh'tan sonra es-Selâtü hayrun mine'n-nevm (namaz uykudan hayırlıdır) sözü tekrarlanmaktadır. Bir rivayette bunun sebebi ise şöyle aktarılmıştır; Hz. Bilal, sabah namazı vaktinin geldiğini haber vermek için Hz. Muhammed'e gitmiştir. Hz. Muhammed'in uyuduğunu görmüş ve sabah ezanına, "Namaz uykudan hayırlıdır" bölümünü eklemiştir. Hz. Muhammed'de bu bölüme onay vermiştir. İslam literatüründe bu bilgiye "tesvîb" adı verilmiştir (*İslam Ansiklopedisi, c. 12, s. 36*).

Osmanlı'da ezan, namazın vakitlerine göre seçilmiş makamlarla kendine has bir üslupla okunmuştur. Ezan, Türk Din Mûsikîsi'nin en önemli formlarından biri olduğu için ezanın icrası son derece önemlidir. Ülkemizde okunan ezanların makamlarında değişiklikler olsa da genellikle şu şekilde okunmaktadır:

Sabah ezanı; Sabâ Makamında

Öğle ezanı; Uşşak makamında

İkinci ezanı; Rast makamında

Akşam ezanı; Segâh makamında

Yatsı ezanı; Hicâz makamında (*Kamiloğlu, Ramazan, c. 5, s. 233*).

Ezan, Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir.

"Görsel anlamda en büyük katkılarında biri de minarelerdir.

"Sözlükte "ışık veya ateş çıkan / görünen yer" anlamındaki

Arapça menâreden gelmektedir; bazı bölgelerde aynı anlamda

mi'zene de (ezan okunan yer) kullanılmaktadır." (*İslam*

Ansiklopedisi, c. 30, s. 98)

Ezanın toplum hayatımızdaki yeri minarelerden okunmasıyla sınırlı değildir. Kültürümüzde, doğan her bebeğin ismi konulurken sağ kulağına ezan, sol kulağına ise kâmet okunmaktadır. (*İlmihal, İman ve İbadetler, Diyanet İşleri Başkanlığı, c.1, sy. 270*)

İç Ezan

Cuma namazında hatibin minbere çıkma esnasında okunan ezana iç ezan denilmektedir. Bir kişi tarafından okunan bu ezan dış ezandakinden daha kısa şekilde okunmaktadır. Müezzin tarafından okunan âyet ve hemen arkasından getirilen salât-ü selâm hangi makamda okunuyorsa iç ezanın da o makamda okunması daha uygun görülmüştür (*İslam Ansiklopedisi, c. 12, s. 44*).

2.2. Kâmet

Kâmet, farz namazlarından önce okunan bir tür ezandır (*Ötüken Türkçe Sözlük, c. 3, s. 2370*). Farz namazlarından önce namazın başlamak üzere olduğunu belirli sözlerle duyurmayı ifade eden terimdir. Ezandan farklı olarak 'hayya ale'l felâh' cümlesinden sonra "kad kâmeti's-salât" cümlesi eklenir. Cemaatin toplanması ve safların düzene sokulması açısından da kâmetin önemi büyüktür. Kâmet'te Allah'ın yüceliği anlatılır. Ezan okunduğu zaman cami dışındaki insanlar da duyarken, Kâmet'te sadece cami içindeki cemâate hitap edilmiş olur. Bu da namaz ile kâmeti birbirinden ayıran özelliklerdendir (*Uluşan, Talip, s. 10*). Talip Uluşan'ın "Müezzinlik ve İmamlık Yapmanın Fazileti" isimli kitabında, Ezan ve Kâmet'i Sûr borusunu (Sözlükte "boru veya boynuz" gibi üfürülen şey anlamına gelen sûr, dinî terim olarak kıyametin kopuşunu belirtmek ve kıyamet koptuktan sonra bütün insanların dirilip mahşer yerinde toplanmalarını sağlamak üzere İsrail tarafından üflenecek boruya denir) üfürülmesine benzetmesini, şu cümlelerle anlatılmıştır:

"Ezan birinci sûr'a, kâmet ise ikinci sûr'a benzer. Birinci sûr üfürüldüğü zaman bütün canlılar ölecek ve dünya hayatı sona erecektir. İkinci sûr üfürüldüğü zaman ise insanlar kabirlerinden kalkarak mahşerde toplanıp, Allah'ın huzurunda hesap vereceklerdir. Ezan ve kâmet de aynen böyledir. Ezan okununca dünya işlerine son verilecek ve namaza koşulacaktır. Kâmet okununca ise mahşerdeki gibi Allah'ın huzuruna durulacaktır" (*Uluşan, Talip, s. 11*).

2.3. Tekbir

Allah'ın yüceliğini belirtmek için söylenen *Allahü Ekber* sözüne verilen addır (*Ötüken Türkçe Sözlük, c. 5, s. 4694*). Farklı bir anlamla ise Tekbir, namaz kılan kişinin namaza başlarken niyetinin hemen ardından, kendi duyabileceği bir sesle “*Allahü Ekber*” demesini ifade etmektedir (*Kızılkaya, Nemettin, c. 11, s. 347*).

Tekbir başta namaz olmak üzere birçok ibadetin tamamlayıcı öğesidir. İslamiyet'te namaz, hac, kurban gibi ibadetlerde tekbir getirilmektedir (*İslam Ansiklopedisi, c. 40, s. 341*). Özellikle hayvan keserken, Allah'ın adının söylenilmesi kesilen hayvanın etinin helal olmasının ön şartı olarak kabul edilmiştir (*Kızılkaya, Nemettin, c. 11, s. 347*).

Tekbir bir müslümanın hayatında yaygın biçimde yer tutması gereken faziletli bir zikirdir. Müslüman'ın yaşam tarzında büyük bir boşluğu doldurmaktadır. Hac ve umre ibadetlerinde, kurban kesimi esnasında, bayram namazında, teravih namazında, yağmur duasından önce kılınan namazda, avlanma esnasında, savaşta ve günlük her işimizde, tekbir getirilmektedir. (*İslam Ansiklopedisi, c. 40, s. 343*).

2.4. Salât ve Salâ Kavramları

Tekbirle başlayıp selâmla son bulan, belirli hareket ve sözlerden oluşan, rûhi ve bedeni ibadet şeklidir. Salât kelimesinin çoğulu salâvat olarak literatüre geçmiştir. (*İslam Ansiklopedisi, c. 36, s. 23*).

Salât'lara örnek olarak,

“*Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammedin kemâ salleyte alâ âli İbrâhîme inneke hamîdün mecîd*”

“*Allahümme salli ala seyyidina Muhammedin ve ala alihi ve sahibi ve sellim*”

“*Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed*”

(*İslam Ansiklopedisi, c. 36, s. 23*).

Salâ:

Türk Dini mûsikisinde bir formdur. Arapça'da dua ve namaz anlamlarına gelmektedir. Hz. Peygamber'e Allah'tan rahmet ve selâm temenni eden, onu metheden, onun şefaatinı dileyen, aile fertlerine ve yakınlarına dua ifadeleri içeren, çeşitli şekillerde düzenlenmiş hürmet ve dua cümlelerini içinde barındıran, belirli bestesiyle veya serbest şekilde okunan güftelerin genel adıdır. (İslam Ansiklopedisi, c. 36, s. 15).

2.4.1. Salât-ı Ümmiye

Türk Dini Mûsikîsi'nin önemli bir formudur. Hz. Peygamber'e, O'nun ailesine ehlibeytine, yakınlarına edilen duadır. Tarikat zikirlerinde, teravih namazının her iki veya dört rekâtından sonra, mevlidlerde, çeşitli dini törenlerde, belirli güftesi ve bestesiyle okunan bir dini mûsikî formudur. Camilerde cumhur olarak icra edilmektedir (İslam Ansiklopedisi, c. 36, s. 20-21).

“Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedini'n-nebiyyi'l-ümmiyi ve alâ âlihî ve sahbihî ve sellim”

2.4.2. Salât-ı Kemâliye

Tekkelerde farklı şekillerde, değişik isimlerle pek çok salâ çeşidi okunmaktadır. Özellikle tasavvuf çevrelerinde sıkça okunan ve Kâdiri zikri esnasında icra edilen “Salât-ı Kemâliye” diğer salâtlardan farklı bir yere sahiptir. Salât-ı Kemâliye, adını metin içerisinde bulunan ...adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih sözlerinden almıştır (İslam Ansiklopedisi, c. 36, s. 16).

Salât-ı Kemâliye'nin metni şöyledir ;

- 1. Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ seyyidinâ Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih*
- 2. Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ rasûlinâ Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih*

3. *Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nebiyyinâ Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli 'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih*
4. *Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli 'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih*
5. *Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ bedri'd-dücâ Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli 'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih*
6. *Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ hayri'l-verâ Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli 'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih*
7. *Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli 'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih²*

Salât-ı Kemâliyelerin Anlamı³

1. *Allah'im! Efendimiz Hz. Muhammed (Sallallâhu aleyhi ve sellem)'e âline (evlâdu iyâline) Senin nezdindeki kemâlât adedince ve O'ndaki kemâlâta yaraşacak tarzda salâtu selâm ve bereketler ihsân eyle.*
2. *Allah'im! Rasûlümüz Hz. Muhammed (Sallallâhu aleyhi ve sellem)'e âline (evlâdu iyâline) Senin nezdindeki kemâlât adedince ve O'ndaki kemâlâta yaraşacak tarzda salâtu selâm ve bereketler ihsân eyle.*
3. *Allah'im! Nebiyimiz Hz. Muhammed (Sallallâhu aleyhi ve sellem)'e âline (evlâdu iyâline) Senin nezdindeki kemâlât adedince ve O'ndaki kemâlâta yaraşacak tarzda salâtu selâm ve bereketler ihsân eyle.*
4. *Allah'im! Kuşluk vaktinin güneşi Hz. Muhammed (Sallallâhu aleyhi ve sellem)'e âline (evlâdu iyâline) Senin nezdindeki kemâlât adedince ve O'ndaki kemâlâta yaraşacak tarzda salâtu selâm ve bereketler ihsân eyle.*

² Metin için Yrd. Doç. Dr. M. Fatih Kılıç'a teşekkür ederim.

³ Arapçadan çeviri için Yrd. Doç. Dr. Erdal Kılıç'a teşekkür ederim.

5. Allah'ım! Karanlığın aydınlığı Hz. Muhammed (Sallallâhu aleyhi ve sellem)'e âline (evlâdu iyâline) Senin nezdindeki kemâlât adedince ve O'ndaki kemâlâta yaraşacak tarzda salâtu selâm ve bereketler ihsân eyle.
6. Allah'ım! Mahlûkâtın en hayırlısı Hz. Muhammed (Sallallâhu aleyhi ve sellem)'e âline (evlâdu iyâline) Senin nezdindeki kemâlât adedince ve O'ndaki kemâlâta yaraşacak tarzda salâtu selâm ve bereketler ihsân eyle.
7. Allah'ım! Hüdânın nûru Hz. Muhammed (Sallallâhu aleyhi ve sellem)'e âline (evlâdu iyâline) Senin nezdindeki kemâlât adedince ve O'ndaki kemâlâta yaraşacak tarzda salâtu selâm ve bereketler ihsân eyle.

Salât-ı Kemâliyelerin Türk Din Mûsikîsi'nde önemli bir yeri vardır. Kültür ve Turizm Bakanlığı İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu'nda ney sanatçısı olarak görev yapan Hakan Alvan ile yapılan görüşmede, İstanbul'un tekke kültüründe Salât-ı Kemâliye'nin ilk olarak yazılma sebebinin tarikatlarda Hz. Muhammed'i övmek için olduğunu, beğeni gördüğünden dolayı daha sonra cami mûsikîsine aktarıldığını belirtmiştir. İstanbul'da hâlâ tekkelerde zikir olarak Salât-ı Kemâliyelerin icra edildiğini söyleyen Alvan, Ramazan ayında camilerde okunmadığını ifade etmiştir.

(Alvan, Hakan, *Kişisel görüşme*, 16.10.2015)

TRT İstanbul Radyosu sanatçısı Ender Doğan ile yapılan görüşmede, sayın Alvan gibi kendisi de Salât-ı Kemâliye'nin İstanbul'da Ramazan ayında teravihlerde okunmadığını, İstanbul'un tekke kültüründe bazı tarikat ve topluluklarda zikre başlamadan önce çeşitli güfte ve bestelerde Salât-ı Kemâliye okunduğunu söylemiş ve Şanlıurfa'dan farklı olarak ritmli ve sade bir üslûpla yorumlandığını da ifade etmiştir. (Doğan, Ender, *Kişisel Görüşme*, 13.10.2015)

2.5. Salât-ü Selâm

Hz. Muhammed'e ve Hz. Muhammed'in soyundan gelenlere salât eylemek, onların şeref ve kadrini yüceltmek anlamına gelmektedir (*Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, c. 3, s. 2653). Salâtü Selâm, Kur'an'ın emriyle her Müslüman'a görev olarak verilmiştir (*Yücer, Hür Mahmut*, c. 15, s. 253).

Hz. Peygamber'e salâtü selâm getirmekle ilgili hadislerden birinin meâli şöyledir, “*Kıyamet günü insanların bana en yakını bana en çok salâvat okuyandır*”. Hz. Peygamber'in adı anılınca, ezan dinlendiği zaman, mescide girerken, cenaze namazında, Hz. Peygamber'e salâvat getirilmektedir. (İslam Ansiklopedisi, c. 36, s. 23).

Müslümanlar için en önemli, en çok yaygınlaşan salâvat “Salât-ı Terfîciye-i Kurtûbî”dir. Bu salâvatın okunmasıyla bela ve musîbetlerden, düşmanın şerrinden kurtulacağı, rızık bollayarak zenginliğin artacağı söylenmektedir (*Yücer, Hür Mahmut, c. 15, s. 254*).

Osmanlı Dönemi'nde Delâ'ilü'l-hayrat isimli salâvat dergisi Türkler arasında çok fazla okunmuştur. Özellikle ülkemizde cuma, bayram ve sabah namazının başlayacağını bildiren önemli zaman dilimlerinde, ölüm haberi duyurulacağı zamanlarda yüksek sesle salâ verilir. (*İslam Ansiklopedisi, c. 36, s. 23*).

3. ŞANLIURFA'DA TERAVİH GELENEĞİ VE CAMİLER

3.1. Şanlıurfa'da Ramazan ve Teravîh

Ramazan ayı İslam literatüründe rahmet ayı olarak nitelendirilir. Bu ayda yardımlaşmaya, dayanışmaya ayrı bir önem verilmektedir. Şanlıurfa'da Ramazan ayı, teravîh, hatim, mevlit gibi Ramazan'a canlılık katan ibadetlerle doludur. Şanlıurfa için Ramazan, tüm İslam aleminde olduğu gibi, bir paylaşım ayıdır.

Yılın bu döneminde Türkiye'nin hemen hemen her ilinden gelenler Balıklıgöl, Dergâh ve Eyüp Peygamber Makamı gibi kutsal mekânları ziyaret ederler.

Şanlıurfa'da, Ramazan ayının gelmesi ile birlikte, bu aya mahsus olan teravîh namazı kılınmaya başlanmaktadır. Teravîh, Şanlıurfa'da genellikle iki rekatta bir selam verilerek kılınır, nadir de olsa bazı camilerde dörder rekât olarak da kılınmaktadır. Aralarda Salât-ı Kemâliye okunur. Namaz esnasında birden fazla müezzinin katılımıyla (cumhur müezzinliği) tekbîr ve tesbihten oluşan, Hz. Peygamber'e ve onun ev halkına okunan salavât, melodi olarak tam anlamıyla Şanlıurfa'ya mahsustur: "Urfa Ağzı" diye tabir edilen farklı bir tarz, tavır ve üslûptadır (*Akpınar, Hüseyin, s. 68; Şanlıurfa'da Dini Hayat; 2011, s. 290*).

3.2. Şanlıurfa İnanç Tarihi ve Kutsal Mekânları

Mezopotamya'nın eski yerleşim yerlerinden biri olan Şanlıurfa, medeniyetlerin ve inançların geliştiği önemli bir yerdir. (*Şanlıurfa Uygarlığın Doğduğu Şehir, s. 131*). Tarihte, dünya kültür ve medeniyetlerin başkenti sayılan ve arkeoloji tarihinde de "Bereketli Hilâl" olarak söylenen bölgenin üzerinde bulunmaktadır. Şanlıurfa merkezi yakınlarında, Göbekli Tepe'deki arkeolojik kazılarda günümüzden 11.000 yıl öncesine, Neolitik Çağ'a ait kalıntılarda, dünyanın en eski tapınakları bulunmuştur. Bu tapınaklarda boğa, arslan, kurt, domuz, turna kuşu, ördek ve yılan gibi çeşitli hayvan kabartmalarına rastlanmaktadır (*Şanlıurfa Uygarlığın Doğduğu Şehir, s. 131*).

Şanlıurfa, günümüze kadar farklı isimlerle anılmıştır. Tarihte netleştirilmiş olmasa da bu isimlerden bazıları şunlardır; Edessa, Ruha, Urhai, Orhai. Urfa'ya Kurtuluş Savaşı esnasında halkın gösterdiği kahramanlıktan ötürü “Şanlı” ünvanı verilmiştir (*Kültür ve İnançlar Diyarı Şanlıurfa*, s. 23).

Şanlıurfa'yı ayrıcalıklı kılan bir başka özelliği ise Peygamberler Şehri olmasıdır. Urfa'da bulunmuş olduğu rivayet edilen peygamberleri şöyle sıralayabiliriz: Hz. Adem, Hz. Elyesa, Hz. Eyyûb, Hz. İbrahim, Hz. İsa, Hz. İshak, Hz. Lut, Hz. Musa, Hz. Nûh, Hz. Şuayb, Hz. Yakub ve Hz. Yusuf (*Geçmişten Günümüze Şanlıurfa'da Dini Hayat*; 2011, s. 15, s.81).

Şanlıurfa, dinler tarihi ve inanç turizmi açısından da önemli bir yere sahiptir. Şanlıurfa'yı Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin merkezi yapan çeşitli özellikler vardır. Bunların başında Balıklı Göl gelmektedir.

Hız. İbrahim ve Nemrud ile ilgili kıssalar: Kuranı Kerim'de *Bakara Sûresi* 258. ayet, *Enbiyâ Sûresi* 68-69-70. ayetler, *Saffat Sûresi* 97-98. ayetlerde yer almaktadır. Babil Kralı Nemrud, bir gece rüyasında hükümdarlığının sona ereceğini bir erkek çocuğunun onun yerini alacağını ve tek tanrılı dini getireceğini görür. Nemrud o yıl hamile olan bütün kadınların ve doğan çocukların öldürülmesini emreder. İbrahim'in annesi ise hamileliğini gizler ve çocuğunu bir mağarada doğurur. Uzun bir süre mağarada yaşayan İbrahim büyür ve evine döner. İbrahim, Nemrud ve halkının tapmış olduğu putlara bakarak, “Ey kavmim, bu gördükleriniz ve taptığınız putlar hep yok olan varlıklardır. Ben bunlara Allah diyemem. Allah; yerleri, gökleri ve kâinatta var olan her şeyi yaratandır,” der ve insanları Allah'a ibadet etmeye çağırır. Bunu duyan Nemrud ise İbrahim'i yakalatar ve Şanlıurfa Kalesi'nin bulunduğu tepeden aşağıda yaktırmış olduğu büyük ateşe atar (*Şanlıurfa Uygarlığın Doğduğu Şehir*, s. 134; *Uygarlıklar Kapısı Urfa*; s. 99). O anda Cebrail (a.s) gelip, Hız. İbrâhîm'in yardım isteyip istemediğini sorar. İbrâhîm (a.s), yardımı kabul etmez ve “Benim Rabbim var. O beni biliyor, O bana kâfidir.” der. Ve Allahû Tealâ da bunun üzerine ateşe: “Ey ateş, İbrâhîm (a.s)'a (karşı) soğuk ve selâmet (zararsız) ol!” (*Enbiya suresi* 69. Ayet) der. Allahû Tealâ, ateşi bir göl ve oradaki bütün odunları da birer balık haline getirir. Bu gölün adı Halil-ür Rahman Gölü-Balıklıgöl'dür. Nemrud'un kızı Zeliha da İbrahim'e inandığı için İbrahim'in peşinden kendini ateşe atar, düştüğü yerde ise “Ayn-ı Zeliha” gölü oluşur. Hız. İbrahim'in doğduğu mağara, kendisinin ve Zeliha'nın düştüğü yerde oluşan Halil-ür Rahman ve Ayn-ı Zeliha gölleri şehrin merkezinde bulunmaktadır. Her iki göldeki

balıklar kutsal kabul edildiği için yenilmemekte ve de korunmaktadır (*Kültür ve İnançlar Diyarı Şanlıurfa, s. 73; Şanlıurfa Uygarlığın Doğduğu Şehir, s. 134*).

Şanlıurfa'daki diğer ziyaretlerden biri de Hz. Eyyûb'un dergâhıdır. Eyyubiye mahallesinde yer alan Dergâh, Hz. Eyyûb'un çilehanesi diye adlandırılır. Rivayetlere göre Eyyûb Peygamber çok zengindir. Allah kendisini sınamak için ona büyük bir hastalık verir. Vücudunu yaralar sarar, kurtlar vücudunda gezinir. Tüm musibetlere ve hastalıklara göğüs geren, isyan etmeyen Eyyûb Peygamber'e Cebrail tarafından vahiy gelir. Bu vahiyde, Hz. Eyyûb'a ayağını yere vurmasını ve yerden şifalı su fişkıracağı söylenir. Hz. Eyyûb denilenleri yapar, kuvvetlice ayağını yere vurur. Çıkan suyla vücudunu yıkar ve vücudundaki yaralar hemen iyileşir, o suyu içer ve tüm dertlerinden kurtulur. Bu sebepten dolayı da Eyyûb Peygamber "Sabır Timsali" olarak anılmaktadır (*Şanlıurfa Uygarlığın Doğduğu Şehir, s. 136*). Eyyûb Peygamber'in türbesi, Şanlıurfa ziyaretlerinde Balıklıgöl, Şanlıurfa Kalesi ve Dergâh gibi ziyaretlerden sonra mutlaka uğranılması gereken bir yer haline gelmiştir.

Şanlıurfa'da Mevlevilik de yer bulmuştur. Şanlıurfa'ya Mevleviliği 18. yüzyıl ortalarına doğru Abdulhamid Dede ve Haydar Dede adında iki Mevlevî şeyhi tarafından getirildiği söylenmektedir (*Karakaş, Mahmut, Şanlıurfa'da Mevlevîlik, c. 2, s. 58*). Şanlıurfa Mevlevihânesi'nde icra edilen Mevlevî Mûsikîsi'nin Şanlıurfa Halk Mûsikîsi'ne katkısı olduğu ifade edilmektedir (*Akbıyık, Abuzer, s. 41*). Şanlıurfa'lı Mevlevîler, Şanlıurfa'ya yeni bir soluk getirmiştir. Mevlevihâne'de ney, def, kudüm, tanbur gibi enstrümanlar kullanılmış ve aynı zamanda bu mûsiki aletlerinin eğitimleri verilmiştir. (*Akpınar, Hüseyin, "Mevlevî Mûsikîsi ve Şanlıurfa Örneği"; c. 2 s. 223; Karakaş, Mahmut, "Şanlıurfa'da Mevlevilik", c. 2, s. 58*).

Şanlıurfa'da bir çok türbe ve ziyaret yeri bulunmaktadır. İsimleri ise şöyledir:

Mevlid-i Halil, İmam Bakır Türbesi, Abdurrahman Avf, Bedüzzaman Ahmed El-Hemedanî, Muhammed B. Abdullah Ebi Zemeneyn, Ebu Yusuf B. Ebi Bereke B. Muhammed, Şazeli Ali Dede, Nebih Efendi, Hacı Kermo, Yakup Kalfa, Şeyh Ebu Salih, Arş Hoca, Şeyh Ebubekir, Dipsiz Ziyaret, Boztepe Ziyareti, Akbalık, Öküz Taşı, Dabbağhane, Eyyûb Nebi Köyü Peygamber Türbeleri, Hz. Eyyûb Makamı, Elyesa Peygamber Türbesi, Şeyh Dede Osman Avni Türbesi, Bedüzzam Makamı, Abdülkadir Erbili Türbesi, Nebih Efendi Türbesi, Seyyid Maksud Oğlu Seyyid Hacı Ali Türbesi, Şeyh Müslüm Hafız Türbesi, Şeyh Mes'ud Türbesi, Cabir El-Ensar Camii ve Türbesi (*Kültür ve İnançlar Diyarı Şanlıurfa, sy. 33-40; Geçmişten Günümüze Şanlıurfa'da Dini Hayat; 2011, s. 189-194*).

3.3. Teze Konu Olan Camiler

Bu bölümde teze konu olan icraların alındığı camiler incelenecektir. Camiler, Şanlıurfa'nın en çok ziyaret edilen camilerindendir. Hakkında bilgi verilecek camiler şunlardır: Selâhaddin Eyyûbi Camisi, Dergâh Camisi, Hasan Paşa (Padişah) Camisi, Mevlevihâne Camisi, Suruç Ulu Camisi, Peygamberler (Circis) Camisi, Birecik Ulu Camisi, Siverek Ulu Camisi.

3.3.1. Selâhaddin Eyyûbi Camisi

Cami, Vali Fuat Bey caddesinde bulunmaktadır. 457 yıllarında Piskopos Nonan tarafından yaptırılmıştır. Dönemin en büyük kilisesi olduğu için katedral olarak da adlandırılmıştır. Bir süre harap durumda kalan ve elektrik santrali olarak da kullanılan bu yapı 28 Mayıs 1993 yılında restore edilerek cami olarak ibadete açılmıştır (*Kültür ve İnançlar Diyarı Şanlıurfa, s. 29; Geçmişten Günümüze Şanlıurfa'da Dini Hayat, s. 153*). İbadet yeri oldukça büyük pencerelerle aydınlatılmıştır. Pencerelerin kenarlarında kiliseden kalan yarım sütunlar ve birbirine dolanan ejder kabartmaları bulunmaktadır (*Kültür ve İnançlar Diyarı Şanlıurfa, s. 29*). Camiye dönüştürülme esnasında avlunun doğu cephesine kesme taşlardan imam hatip odaları inşa edilmiştir (*Geçmişten Günümüze Şanlıurfa'da Dini Hayat, s. 154*). Cami, 2010-2011 yılları arasında, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından onarılmıştır (*Kültür ve İnançlar Diyarı Şanlıurfa, s. 29*).

3.3.2. Dergâh Camisi

Şanlıurfa merkezindeki en eski camilerden biri olan Dergâh Camisi, İbrahim Peygamber'in doğduğuna inanılan mağaranın batı cephesine bitişiktir (*Şanlıurfa'da Dini Hayat; 2011, s. 144; Kürkçüoğlu, Cihat, s. 108*). M.S. 150 yıllarında bu tapınağın üzerine bir kilise yapılmış, daha sonra 201-203 yıllarında sel nedeniyle harap olan kilisenin olduğu yere 313 yılında Piskopos Qona tarafından yeni bir katedralin yapımına başlanmıştır. Bu katedral Şanlıurfa'nın İslam egemenliğine geçmesinden sonra harap olmuş ve sonradan buraya cami yapılmıştır. Caminin çeşitli yerlerinde bulunan kitabelerden anlaşıldığına göre Hz. İbrahim'in doğduğu sanılan mağara çevresindeki yapılanma 18. yüzyılda başlamıştır. Kesme taştan dikdörtgen planlı olan caminin üzeri tonoz örtülüdür (*Kürkçüoğlu, Cihat, s. 108*).

Mağara ile cami arasındaki duvar üzerine de küçük bir minare yerleştirilmiştir. Ayrıca caminin güneydoğusuna ve kuzeybatı köşesine de iki minare daha eklenmiştir. Bu minarelerden birisi Hacı Ayşe Hanım tarafından 1930 yılında yaptırılmıştır. Bu minareler kesme taştan tek şerefeli ve yuvarlak gövdelidir (*Akbıyık, Abuzer*).

Cami Hazire, Kadiri Halifesi Dede Osman Efendi'nin makamı, revaklar ve odalardan oluşan bir külliye halindedir (*Kürkçüoğlu, Cihat, s. 108*).

H.1371/M.1951 yılında Urfa eşrafından Şeyh Müslüm Hafız tarafından avluyu çevreleyen revaklar ve avlu kapıları yapıldığında kitabelerin bulunduğu kapı yıkılmış, kitabeler bu günkü yeri olan müezzin odasına ve İbrahim Peygamber mağarasına taşınmıştır (*Kürkçüoğlu, Cihat, s. 108*). Kitabelere göre Muhammed Mes'ud, Mahmut oğlu Mahmut tarafından tamir edilmiş, cami avlusuna Urfalı Ahmet Bican Paşa ve Derviş Musa tarafından odalar yaptırılmıştır. Son olarak ise yukarıda belirtildiği gibi Şeyh Müslüm Hafız başkanlığında 1951 yılında yeniden onarılmıştır. Halk tarafından Mevlid-i Halil mağarasından çıkan suyun şifalı su olduğu kabul edilmektedir (*Kültür ve İnançlar Diyarı Şanlıurfa, s. 28*).

3.3.3. Hasan Paşa (Padişah) Camisi

Eski bir sinagog üzerine inşa edilmiş olan cami, Akarbaşı mevkiindedir. Caminin kesin yapım tarihi bilinmemekle beraber, 15. yüzyılın ikinci yarısında Akkoyunluların sultanı Uzun Hasan tarafından annesi Sare Hatun adına yaptırıldığı tahmin edilmektedir. Tok Temur Mescidi'ne bitişik olarak inşa edilmiştir (*Kültür ve İnançlar Diyarı Şanlıurfa, s. 26; Kürkçüoğlu, Cihat, s. 57*). Cami kible duvarı boyunca sıralanmış, kesme taştan yapılmış olup, tromplu 3 büyük kubbe ile örtülü dikdörtgen bir plana sahiptir. Kubbeler orta bölümde 4 bağımsız payeye, doğu ve batıda 2'şer duvar payesine, kuzey ve güneyde duvarlara oturur. Yerden yarı yüksekliğine kadar pembe mermer taşından olan mihrabın yukarı kısmı beyaz kalker taşındandır (*Kürkçüoğlu, Cihat, s. 58*). Minberin iki kanatlı ahşap kapısı bitkisel oyma süslemelidir. Avlunun kuzeyinde yer alan tek şerefeli ve poligonal gövdeli minare, camiye bağlı medrese odalarının yol açımı sırasında yıktırılmasından sonra cadde kenarında kalmıştır (*İslam Ansiklopedisi, c. 38, s. 343*). Cami hakkında bize en doğru bilgiyi kitabeler vermektedir. Bunların içinde en eski olanı ise 1574 tarihinde olan kitabedir. Bu kitabede Şeyh Abdülkadir'in oğlu Hacı Yakub'un camiye tamir

ettiği yazılmaktadır (*Çelik, Mehmet, s. 418*). Son cemaat yeri sekiz gözlüdür. Doğu baştaki göz toktemur Mescidi önüne denk gelmektedir. Avlunun kuzeyinde bulunan minare ise 1859 yılında Halil Bey tarafından onarılmıştır (*Başkan, Seyfi, Şanlıurfa, s. 65*). Halil'ür Rahman Gölü'nden gelen su, bu caminin avlusundan geçmektedir (*Kültür ve İnançlar Diyarı Şanlıurfa, s. 26; Kürkçüoğlu, Cihat, s. 26*).

3.3.4. Mevlevihâne Camisi

Mevlevihâne çarşısında bulunan cami, Haşimiye Meydanı'nın doğusundadır. 18. yüzyılda Mevlevilerin zikir yapmak üzere toplanması amacıyla Mevlevihâne olarak inşa edilmiştir (*Kültür ve İnançlar Diyarı Şanlıurfa, s. 30*). Kubbesinin dış üst tarafında "Mevlevi Sikkesi" mevcuttur (*Şanlıurfa'da Dini Hayat; 2011, s. 132*). 19. yüzyılın sonları, 20. yüzyılın başlarına kadar Urfa Mevlevihânesi'nin külliye halinde olduğu görülmektedir. 1925 yılında tekke ve zaviyelerin kapatılmasından sonra, külliye yıkılıp sebze hali olarak kullanılmış, semâhâne ise esnaf tarafından depo olarak kullanılmıştır.

1973'te restoratör mimar Mehmet Yılmaz Önge'nin yaptığı projeye bir taş mihrap, minber ve asma kal kadın mahfili ilâve eklenerek Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından camiye dönüştürülmüş ve Mevlevihâne Camisi adıyla hizmete açılmıştır. 2003-2006 yılları arasında Vakıflar Genel Müdürlüğünce geniş bir çevre düzenlemesi ve restorasyon yapıldığı sırada binanın cephelerine bitişik dükkânlar ve sebze hali kaldırılıp etrafı temizlenmiş güney ve doğu cephelerinin etrafı açılıp meydan düzenlemesi yapılmıştır. Meydanın etrafına oturma alanları, havuzlar ve camı girişinin önüne camekânlı kısım eklenmiştir. Kesme taşlardan inşası yapılan caminin üst kısmı ise sekizgen bir kasnaklı kubbe ile örtülmüştür. Camide toplam 10 pencere bulunmaktadır (*Şanlıurfa'da Dini Hayat; 2011, s. 132*). Yapı ilk yapıldığında minber yoktur. Bugünkü ahşap minber son yıllarda yapılmıştır.

3.3.5. Suruç Ulu Camisi

1967 yılında yapılan Ulu Cami ilçe merkezindedir. Avlunun kuzey batısında olan medrese ile birlikte külliye şeklindedir. Düzgün kesme taşlardan inşa edilmiştir. Caminin tavanı ve kubbesi dört tane yuvarlak beton sütunla taşınmaktadır. Önceden sade ve süslemesi olmayan mihrap sonradan yeşil yağlı boya ile boyanmıştır (*Kürkçüoğlu, Cihat, s. 214*).

3.3.6. Peygamberler (Circis) Camisi

Kamberiye mahallesinde olan bu cami, kiliseden çevrilmiştir. 5. yüzyılda Piskopos Hiba tarafından yaptırılan adı Sergius olan kilisenin adı sonradan Aziz Sergius ve Aziz Simeon olarak değiştirilmiştir. Caminin sur dışında bulunması sebebiyle şehrin kuşatılması sırasında zarar görmüştür. Zamanla harap olan bu yapı Sultan Abdülmecid Han zamanında temeliyle birlikte yeniden inşa edilmiştir. Caminin doğu kesimindeki payelerde ise Süryanice ve Arapça kitabeler yer almaktadır (*Kürkçüoğlu, Cihat, s. 117*).

1924 yılında Muhammed Çarhoğlu isminde bir hayırsever tarafından restore edilmiş, Circis Peygamber Camisi'ne dönüştürülmüş ve camiye dönüştürme sırasında yapının orijinalinde bazı değişiklikler yapılmıştır. Sadece kuzey cephe kısmına üç gözlü son cemaat yeri ve bir de minare eklenmiştir (*Kürkçüoğlu, Cihat, s. 118; Başkan, Seyfi, Şanlıurfa, s. 67*).

Mar George isimli Hristiyan Azizi'ni Urfalılar Circis Peygamber olarak tanıdıklarından camiye bu isim verilmiştir (*Kürkçüoğlu, Cihat, s.118; Geçmişten Günümüze Şanlıurfa'da Dini Hayat, s. 150*).

3.3.7. Birecik Ulu Camisi

Cami, İskele çarşısında, Kemal Yaşar caddesindedir (*Kürkçüoğlu, Cihat, s. 142*). Caminin kim tarafından hangi tarihte yapıldığı bilinmemektedir. Artuklu mimarisine benzediği için Artuklular tarafından yapıldığı tahmin edilmektedir (*Geçmişten Günümüze Şanlıurfa'da Dini Hayat, s. 335*). Birecik Ulu Camisi, kible duvarına paralel dört sahınlı enine dikdörtgen bir plana sahiptir. Mihrap sade ve gösterişten uzak yapılmıştır. Minaresi burmalı silindirik gövdeli ve tek şerefelidir. Minberin yan duvarlarında ise yıldız rozet süslemeler bulunmaktadır. Cami avlusunun kuzeyinde imam odası ve tuvaletler yer almaktadır (*Kürkçüoğlu, Cihat, s. 143*). (*Geçmişten Günümüze Şanlıurfa'da Dini Hayat, s. 335*).

3.3.8. Siverek Ulu Camisi

Kiliseden bozularak camiye dönüştürülen cami, H.982/M.1574 tarihinde Artukoğullarının başı, Firavus'un torunu Muhammed'in oğlu Hamdullah tarafından yaptırıldığı ifade edilmiştir. 17. yüzyılda Artukoğulları döneminde inşa edilen cami,

Osmanlı döneminde minaresi, 1888 yılında da son cemaat yeri eklenmiştir. Cami bazalt taşlardan inşa edilmiş ve dikine dikdörtgen bir plana sahiptir (*Kürkçüoğlu, Cihat, s. 199*).

4. ARAŞTIRMAYA KONU OLAN CAMİLERDE TERAVİH NAMAZINDA OKUNAN SALÂT-I KEMÂLİYELER

İlk teravih kayıdı, 21 Temmuz 2014 tarihinde Selâhaddin Eyyûbi Camisi'nde alındı. Daha sonra sırasıyla Fatih Sultan Mehmet Camisi, Dergâh Camisi, Hasan Paşa (Padişah) Camisi, Mevlevihâne Camisi ve Dergâh Camisinin teravih kayıtları temin edildi. Tarafımızdan alınan kayıtlar 26 Temmuz 2014 tarihinde sona erdi. İlçelerdeki teravih kayıtlarının alınabilmesi için Şanlıurfa İl Müftüsü İhsan Açık ile görüşüldü ve İlçe Müftülükleri ile irtibata geçildi. Şanlıurfa İl Müftülüğü tarafından, Birecik Ulu Camisi, Viranşehir Tepret Camisi, Baraj Camisi, Eyüp Peygamber Camisi, Suruç Ulu Camisi, Haliliye Hz. Yusuf Camisi, Peygamberler (Circis) Camisi, Siverek Ulu Camisi, Halfeti Ahmet Sever Camisi'nde Salât-ı Kemâliye kayıtları temin edildi. İlçe teravih kayıdı bilgileri sadece süre ile sınırlıdır, hocalarla özel görüşme yapılmamıştır. Kayıtları alınan Salât-ı Kemâliyeler'in uşşak ve segâh makamlarında olduğu görülmektedir.

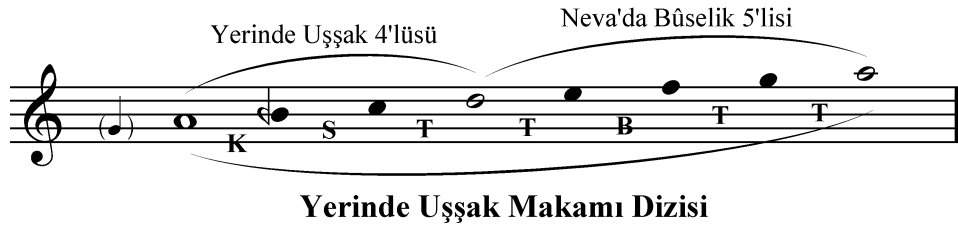
4.1. Çalışmada Karşılaşılan Makamlar

Temin edilen Salât-1 Kemâliye ve Salât-1 Ümmiye kayıtları segâh ve uşşak makamındadır. Çoğu salâtın seyri incelendiğinde segâh ve uşşak makamlarının birbirini takip ettiği “segâh mâye” makamının olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmacıya kolaylık sağlamak maksadıyla bu makamların nazari şekli hakkında kısa bir bilgi vermek yerinde olacaktır.

4.1.1. Uşşak Makamı

Şekil 4.1. Uşşak Makamı Dizisi

- Durağı* : Dügâh perdesidir.
- Seyri* : Çıkıcıdır.
- Dizisi* : Yerinde Uşşak dörtlüsüne Nevâ perdesinde Bûselik beşlisinin eklenmesinden meydana gelmiştir.
- Güçlüsü* : Nevâ perdesidir.
- Donanımı* : Si koma bemolüdür. Yani Segâh perdesidir.
- Yedeni* : Sol yani Rast perdesidir (Özkan, İsmail Hakkı, s. 120).

Uşşak Makâmı çıkıcı bir seyir özelliğine sahiptir. Güçlü nevâ perdesidir ve en çok asma karar verilen perdedir. Rast, dügâh, çargâh ve nevâ perdelerinden seyre başlayıp, nevâ perdesinde yarım kalış yapar. Muhayyer perdesi tiz duraktır. Karar esnasında rast perdesine veya pest tarafta yegâh perdesine kadar iner. Birçok makama geçiş yapmaya elverişli olan uşşak makamı, dizi bakımından oldukça zengindir. (*Türk mûsikîsinde makamlar, İnceleme, s. 164*)

4.1.2. Segâh Makamı

Yerinde Segâh 5'lisi Eviç'de Hicâz 4'lüsü

Nevâ'da Uşşak 4'lüsü Gerdâniye'de Bûselik 5'lisi

Eksik Segâh 5'lisi Nevâ'da Uşşak Bayâti Dizisi

Şekil 4.2. Segâh Makamı Dizisi

Durağı : Segâh perdesidir.

Seyri : Çıkıcıdır.

Dizisi : Yerinde Segâh beşlisine Eviç perdesinde bir Hicaz Dörtlüsü'nün eklenmesinden meydana gelmiştir.

Güçlüsü : Nevâ perdesidir.

Donanımı : Si ve Mi için koma bemolü, Fa için bakiye diyezi donanıma yazılır.

Yedeni : Bakiye diyezli La yani Kürdî perdesidir (Özkan, İsmail Hakkı, s. 276).

Segâh makamı çıkıcı bir özellik göstermektedir. Güçlü nevâ perdesidir. Genellikle durak perdesi olan segâh perdesi civarındaki sesler ile seyir başlamaktadır. Seyir özelliği içerisinde kürdî perdesi olduğu kadar düğâh perdesi de kullanılmaktadır. Düğâh perdesi kullanıldığı durumlarda, rast perdesinde doğru bir pestleşme ile rast makamına geçki, düğâh perdesindeki kısa kalışlarla da düğâh mâye makamına geçkiler yapılabilmektedir. Segâh makamında daha çok rast ve gerdaniye perdeleri arasında gezinilmektedir. Tiz seslere çıkmak ancak meyan bölgesinde görülmektedir. (*Türk mûsikîsinde makamlar, İnceleme, s. 408*)

Prof. Mutlu Torun'a göre segâh makamı, "rast makamından yani rast makamının 3. derecesinden doğmuş bir makamdır. Arel'in anlattığına göre segâh üzerinde segâh beşlisi ve eviçte hicaz dörtlüsü olarak tarif edilmektedir. Bu tarife göre eviç perdesinin güçlü olması gerekmektedir. Fakat bütün eserlerde nevâ perdesi çok fazla öne çıkmaktadır. Pest tarafda segâh perdesinde kalırken, irak perdesi üzerinde bir hicaz dörtlüsü vardır. Bunun sebebi eviç perdesi üzerinde kalmak için değil, segâh'a gitmek için kullanılan bir dörtlüdür. Tiz bölgelere gidildiğinde aynen rast gibi eviçli kullanılabilir. Eviç perdesi yerine acem perdeside kullanılabilir. Tiz tarafta eviç perdesinin gelip la diyezden sonra tiz segâha gitmesi segâh makamındaki eserlerin normal karara gitme bölümünde değil daha çok meyanında geçerlidir. Yani segâh makamı dolaşır, nevâ perdesinde kalır, karar verir ve sonra meyanı eviç perdesini tutabilir. Diğer bir görüşte ise nevâ üzerinde bir uşşak çeşnisinden bahsedilmektedir. Bunu yapan çok fazla eser yoktur. Irak makamına benzeyen bir dizinin, dört ses tizde olmasıdır. Yani eviç perdesinde kalacağına segâh perdesinde kalmasıdır. Nevâda uşşak perdesinin hissedilmesi çok fazla duyulan bir yapı değildir. Meyan bölümünde bu sesler duyulabilir. Eğerki nevâ perdesinde uşşak olmuşsa, tiz tarafta da segâh sesi bemolesiyor. Salât-ı Kemâliyelerde ise ses alanı bu kadar tize gitmiyor, en çok ses alanı segâh ve nevâ perdeleri arasında oluşuyor. Kemâliyeler'in girişleri ve bitişleri segâh olduğuna göre ve Prof. Erol Deran'ın da dediğine göre de bu Kemâliyeler'in hepsi segâh makamıdır". (25.01.2016)

4.1.3. Segâh Mâye Makamı

Yerinde Segâh 5'lisi Eviç'de Hicâz 4'lüsü

Nevâ'da Uşşak 4'lüsü Eksik Segâh 5'lisi Gerdâniye'de Büselik 5'lisi

Yerinde Uşşak 4'lüsü Neva'da Büselik 5'lisi

Yerinde Uşşak Bayâtî Dizisi

Segâh Makamı Dizileri

Segâh Mâye Makamı Dizileri

Şekil 4.3. Segâh Mâye Makamı Dizisi

Durağı : Segâh Perdesidir.

Seyri : Çıkıcıdır.

Dizisi : Segâh makamı dizisi ile Uşşak makamı dizisinin aynen birbirine karıştırılmışından doğmuştur. Önce Segâh makamında dolaşılır, sonra yerinde Uşşak makamına geçilir. Burada gezindikten sonra tekrar Segâh makamına geçilir ve Segâh perdesinde tam karar yapılır. Makamın diğer özellikleri Segâh ve Uşşak makamı gibidir.

Donanımı : Segâh makamı, daha fazla kullanıldığı için bu makamın işaretleri donanıma yazılır. (Özkan, İsmail Hakkı, s. 282, www.turksanatmuzigi.com).

Segâh mâye makamı, çıkıcı bir özellik göstermektedir. Segâh perdesi ile seyre başlayan makam, ilk seyrini segâh perdesi etrafındaki sesler içinde sürdürür ve kürdî perdesinde kullanır. Dügâh perdesinde ısrar edilmez, segâh perdesinde tam kalış yapar. Rast perdesinde asma kararlar, vurgular ve segâhlı olarak segâh perdesinde tam kalış yapar. Segâh mâye makamı, tiz bölgelerde segâh makamının tizdeki genişlemesi gibi bir seyir gösterir. Donanımda segâh makamının arıza işaretleri ile gösterilir. Geçki yapıldığında, ilgili perdelere arıza işaretleri koyulur. (*Türk mûsikîsinde makamlar, İnceleme, s. 413*)

4.2. Çalışmada İncelenen Teravîh Usûlü ve Camilerde Alınan Kayıtlar

Çalışmamızda on beş camiden teravîh kaydı alınmıştır. Temin edilen kayıtlardan altısı Şanlıurfa ilinin merkez camileridir. Diğer dokuz camiden alınan teravîh kayıtları Şanlıurfa ilçeleri camilerinden alınan teravîh kayıtlarıdır. On beş camiden alınan teravîh kayıtlarındaki salâtlar notaya aktarılmıştır. Her notada, salâtı okuyan, kayıdı yapan ve notaya alan kişilerin isimleri belirtilmiştir. Salâtın süresi ve hangi makamda okunduğu bilgileri verilmiş, makamsal analizleri yapılmıştır.

Tarafımızdan kayıtları alınan Salât-ı Kemâliyeler; segâh, segâh mâye ve uşşak makamında icra edilmiştir. Birecik Ulu Camisi ve Siverek Ulu Camisi kayıtları uşşak makamındadır, okuyucuya kolaylık sağlaması açısından bölümün sonunda yer almaktadır.

4.2.1. Selâhaddin Eyyûbi Camisi'nde Yapılan Kayıt

Bu kayıt 21 Temmuz 2014 tarihlidir ve çalışmanın ilk kayıdıdır. Caminin müezzini Salih Kurt, imamı ise Ahmet Çoban'dır. Teravîh namazının süresi 43:44 dakikadır. Namaz ikişer rekat olarak kıdırılmıştır. Salât-ı Kemâliye teravîhin 32:29. dakikasında okunmaya başlanmış ve 1:44 dakika sürmüştür. Şanlıurfa merkezde olan bu camide kadınlar bölümü oldukça kalabalık olduğundan dolayı kayıt, erkekler bölümünde temin edilmiştir. Teravîh namazı kılındıktan sonra caminin müezzini Salih Kurt'un görüşleri alınmıştır.

Salih Kurt'un nota bilgisi yoktur, fakat makamlara olan ilgisi oldukça fazladır. Sayın Kurt birçok makamdan örnekler sunmuştur. Mukabele ve cüz okuduğunu söyleyen Salih Kurt, Ömer Hafız'dan feyz aldığı aktarmıştır. Sayın Kurt, sabah ezanının saba makamı, öğle ezanının uşşak makamı, ikindi ezanının rast veya hicaz makamı, akşam ezanının segâh makamı ve yatsı ezanının rast makamında okuduğunu söylemiştir.

Selâhaddin Eyyûbi Camisi'nden elde ettiğimiz kayıta Salih Kurt Salât-ı Kemâliye'yi tek başına icra etmiştir. Salât-ı Kemâliye'nin ilk olarak 6. sözleri, ikincisinde 7. sıradaki sözleri, üçüncü tekrarında ise 4. sıradaki sözleri okunmuştur. Hocanın icrasında, Şanlıurfa ilinin kültür olarak çok benzerliklerinin olduğu Arap kültüründen yola çıkılarak, sıklıkla Arap nağmeleri duyulmakta, salât aynı zamanda segâh makamının makamsal özelliklerini de barındırmaktadır.

Okunan Salât-ı Kemâliye a, b, c, d ve e cümlelerinden oluşmaktadır.

a cümlesi: 3+2+2+3'lü ritmik yapısı ile do-si koma bemolü-la bakiye diyezi seslerini içermektedir. Cümle çargâh perdesi ile başlarken devamında segâh perdesini vurgulamakta ve bu perdede kalış yapmaktadır.

b cümlesi: 3+2+2+2+3'lü ritmik gruplanırken dügâh ve rast perdelerini kullanarak, nevâ perdesine kadar çıkmakta ve segâhta kalışı tamamlamaktadır.

c cümlesi: Dügâh perdesi "Muhammedin" kelimesi ile başlayıp kısa bir cümle ile dügâhta asma kararını 3+2+3'lü ritmik grubu ile tamamlamaktadır.

d cümlesi: uzun bir nevâ perdesi ile başlarken acem perdesine kadar çıkıp küçük nağmelerle, çarpmalarla ve 3+3+3+3+3+3 ritmik grubu ile segâh perdesinde kalış yapmıştır.

e cümlesi: ilk olarak nevâ perdesinde yarım kalış yaparken 2+3+2+2+3+3+3 ritmik grubuyla, segâh perdesi ile tam karar yapmaktadır.

b ve c cümlelerinde kullanılan düğâh sesi, bize mâye makamını düşündürürse de, a, d ve e ile bitişlerde gelen kürdî perdesi salâtın segâh makamında olduğunu göstermektedir.

Aslında bizim genel nazari kitaplarında cümle diye adlandırdığımız kısımlar, cümle parçası uzunluğundadır. Anlatım kolaylığı açısından çalışmamızda a, b, c, d, e şekliyle adlandırılmaktadır.

Salât-ı Kemâliye

Okuyan : Salih Kurt
Kayıt : Seda Düzyol
Notaya Alan: Seda Düzyol
Ümit Yılmaz

I

a **b**

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ
rik a lâ nû ril hu dá Mu ham me din ve a lâ

c

â li hî a de de ke mâ lil lâ hi ve

d **e**

ke mâ ye li ku li ke mâ li h

II, III

Al la hüm me sal li ve sel lim bâ
rik a lâ nû ril hu dá Mu ham me din ve a lâ

şem sîd du hâ

â li hî a de de ke mâ lil lâ hi ve

ke mâ ye li ku li ke mâ li h

-Güfte-

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ hayri'l-verâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Not: Selahattin Eyyübi Camisi, 21 Temmuz 2014 tarihli teravihte okunduğu şekliyle.

Şekil 4.4. Selâhaddin Eyyûbi Camisi'nde Okunan Salât-ı Kemâliye

4.2.2. Fatih Sultan Mehmet Camisi'nde Yapılan Kayıt

Teravîh kaydı 22 Temmuz 2014 tarihinde alınmıştır. Caminin müezzini Recep Kılıç'tır. Teravîh namazı, yatsı namazından sonra ikişer rekat olarak kılınmıştır ve 49:09 dakika sürmüştür. Teravîhin 36:51. dakikasında Salât-ı Kemâliye okunmaya başlanmıştır. Salât-ı Kemâliye'nin süresi 1:44 dakikadır.

Teravîh sonrasında Recep Kılıç ile yapılan görüşmede, nota ve makam bilgisinin olmadığını söylemiştir. Meşk sistemi ile mûsikîyi öğrendiğini ve İsmail Coşar'ı çok dinlediğini de cümlelerine eklemiştir.

Fatih Sultan Mehmet Camisi'nde elde edilen kayıta Salât-ı Kemâliye'nin önce 6. sözleri, daha sonra 7. sözleri ve son tekrarda da 4. sözleri okunmuştur. Salât-ı Kemâliye Fatih Sultan Mehmet Camisi'nde, cumhur müezzinliği şeklinde okunmuştur. Halep-Mısır tarzı nağmelerin sıklıkla yapıldığı Salât-ı Kemâliye, segâh makamının makamsal özelliklerini barındırmaktadır.

Okunan Salât-ı Kemâliye a, b, c, d ve e cümlelerinden oluşmaktadır.

a cümlesi: 3+2+2+3'lü ritmik yapısıyla do-si koma bemolü-la bakiye diyezi seslerini içermektedir. Cümle çargâh perdesi ile başlayarak cümle içinde iki defa segâh perdesinde kalış yapmaktadır.

b cümlesi: 3+2+2+2+3'lü ritmik gruplanırken nevâ ve rast perdelerini kullanarak , segâhta kalış yapmaktadır.

c cümlesi: Dügâh perdesi "Muhammedin" kelimesi ile başlayıp 3+2+3'lü ritm kalıbı ile dügâh perdesinde asma kalışını tamamlamaktadır.

d cümlesi: "Alihî" kelimesi ile nevâ perdesinde uzunca bir kalış yapmış, acem perdesine kadar dörtlük notalarla çıkış yaparak 3+2+3+3+3+2'li ritmik kalıbı ile segâh perdesinde kalış yapmaktadır.

e cümlesi: İlk olarak segâh perdesinde seyre başlayıp ardından nevâ perdesinde yarım kalış yapmakta, hüseyni perdesine iki defa çıkıp, 2+3+2+2+2+3'lü ritmik kalıbı ile segâh perdesinde tam kalış yaparak cümleyi tamamlamaktadır.

Salât-ı Kemâliye

İcra : Cumhur
Kayıt : Seda Düzyol
Notaya Alan: Ümit Yılmaz

a b
Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ rik a
c d
lâ hay ril ve râ Mu ham me din ve a lâ â li hi
nû ril hu dâ
şem sid du hâ
e
a de de ke mâ lil lâ hi ve ke mâ ye li ku li ke ma lih

2. Güfte d cümlesi sonu

lil lâ

-Güfte-

Allahümme sallı ve sellim ve bârik 'alâ hayri'l-verâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelıku li kemâlih

Allahümme sallı ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelıku li kemâlih

Allahümme sallı ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelıku li kemâlih

Not: Fatih Sultan Mehmet Camisi, 22 Temmuz 2014 tarihli teravihte okunduğu şekliyle.

Şekil 4.5. Fatih Sultan Mehmet Camisi'nde Okunan Salât-ı Kemâliye

4.2.3. Dergâh Camisi'nde Yapılan Kayıt

Teravîh kayıdı 23 Temmuz 2014 Kadir Gecesi'nde alınmıştır. Teravîh namazı 50:04 dakikadır. 34:00. dakikasında Salât-ı Kemâliye okunmaya başlanmış, 1:47 dakika sürmüştür. Kadir Gecesi olması münasebeti ile binlerce kişi çevre il ve ilçelerden gelmişlerdir. Kalabalık olması sebebi ile Dergâh'ın bulunduğu kısma ve Balıklıgöl'e ulaşım zorlukla sağlanmıştır. Camiye girmenin güç olduğu Kadir Gecesi'nde kayıt ancak Şanlıurfa İl Müftüsü ve polislerin yardımı ile caminin avlusunda alınabilmiştir. Teravîh namazı ikişer rekât kılınmıştır. Kalabalık nedeniyle sayın İbrahim Onat ile görüşme sağlanamamıştır.

Dergâh Camisi'nde elde edilen kayıta diğer iki camide de olduğu gibi Salât-ı Kemâliye okunmuş ve cumhur müezzinliği şeklinde icra edilmiştir. Salât-ı Kemâliye'nin 6. 7. ve 4. sözleri okunmuştur. Segâh makamında olan Salât-ı Kemâliye diğer camilerde olduğu gibi, Şanlıurfa'ya ait bir üslûp ile icra edilmiştir.

Okunan Salât-ı Kemâliye a, b, c, d ve e cümlelerinden oluşmaktadır.

a cümlesi: çargâh perdesi ile başlayıp la bakiye diyezi ve segâh perdelerini kullanarak 3+2+2+3'lü ritmik kalıbıyla segâh perdesinde tam kalış yapmaktadır. 2. ve 3. güftelerde ise nevâ perdesi ile başlayıp mi bakiye bemolü perdesine çıkış yapmakta ve segâhta kalışını tamamlamaktadır.

b cümlesi: çargâh perdesi ile başlayıp nevâ perdesine çıkışlar ve yarım kalışlar yapmaktadır. 3+2+2+3+2'li ritmik kalıbıyla çargâh perdesinde kalışını tamamlamaktadır.

c cümlesi: düğâh perdesi ile başlamakta, daha sonra nevâ perdesine geçiş yaparak 3+2+3'lü ritmik kalıbı ile düğâh perdesinde asma kalış yapmaktadır.

d cümlesi: küçük bir segâh perdesi çarpması ile nevâ perdesinde yarım karar yapmaktadır. "Alihî" kelimesi ile acem perdesine dörtlükler halinde çıkararak 3+3+3+3+3+3'lü ritmik yapısı ile e cümlesine bağlanmaktadır.

e cümlesi: cümleye ilk olarak segâh perdesiyle başlayıp nevâ perdesinde bir yarım kalış yapmaktadır. 2+3+2+2+2+3'lü ritmik kalıbıyla seyrini segâh perdesiyle tam kararla tamamlamaktadır.

Dönüşde, hisar perdesinin gelmesi ile yeni bir melodik yapı oluşmakta ve hüzzam gibi giriş yapılmaktadır. Hemen ardından aynı dizi tekrarlanmaktadır.

Salât-ı Kemâliye

İcra : Cumhuriyet
Kayıt : Seda Düzyol
Notaya Alan: Seda Düzyol

I

a ----- **b**

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ ri ka lâ

nû ril hu dâ Mu ham me din ve a lâ â

li hî a de de ke mâ lil lâ hi ve ke mâ

ye li ku li ke mâ li hi

II, III

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ ri ka lâ

nû ril hu dâ Mu ham me din ve a lâ â
şem sid du hâ

li hî a de de ke mâ lil lâ hi ve ke mâ

ye li ku li ke mâ li hi

-Güfte-

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ hayri'l-verâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Not: Dergâh Camisi, 23 Temmuz 2014 tarihli kadir gecesinde ki teravihte okunduğu şekliyle.

Şekil 4.6. Dergâh Camisi'nde Okunan Salât-ı Kemâliye

4.2.4. Hasan Paşa (Padişah) Camisi'nde Yapılan Kayıt

Teravîh kayıdı 24 Temmuz 2014 tarihinde alınmıştır. Teravîh süresi 43:48 dakikadır. 33:14. dakikasında Salât-ı Kemâliye okunmaya başlanmış, 1:58 dakika sürmüştür. Teravîh namazı ikişer rekat olarak kılınmıştır.

Teravîh namazı öncesi müezzin Mustafa Pişkin ile yapılan görüşmede 27 yıldır müezzinlik yaptığını, ilk görev yerinin Hasan Paşa (Padişah) Camisi olduğunu dile getirmiştir. Mustafa Pişkin nota bilgisinin olmadığını belirtmiştir. Diyanet'in cami hocalarının bilgilenebilmesi için verdiği eğitime katıldığını, fakat genç yaşlarda olan kişilerin bu eğitimden daha çok faydalandıklarını söylemiştir.

Teravîh namazı kadınlar bölümünde kayıt altına alınmıştır. Kadınlar bölümünde katılım çok fazla olmuştur, teravîh sonrası edinilen bilgiye göre erkekler bölümünde de aynı şekilde yoğunluk yaşanmıştır.

Hasan Paşa (Padişah) Camisi'nde okunan Salât-ı Kemâliye'yi, Mustafa Pişkin tek başına icra etmiştir. Bu camide de gelenek bozulmamış, salâtın ilk olarak 6. sözü daha sonra 7. sözü ve son tekrarda da 4. sözleri okunmuştur. Diğer camilerdeki gibi Salât-ı Kemâliye'yi Arap tarzı ile segâh makamında okumuştur.

Okunan Salât-ı Kemâliye; a, b, c, d ve e cümleleri ile tamamlanıyor.

a cümlesi: çargâh perdesi ile başlayarak cümle içinde segâh ve la bakiye diyezi perdelerini kullanmıştır. 3+2+2+3'lü ritmik kalıbı ile segâhta kalış yapmaktadır.

b cümlesi: nevâ perdesi ile başlayıp ufak bir motifle düğâh perdesine kadar düşerek nevâ perdesinde yarım kalış yapmakta, cümle 3+2+2+2+3'lü ritmik yapısıyla c cümlesine bağlanmaktadır.

c cümlesi: düğâh perdesi ile başlayarak dörtlük notalar halinde sırasıyla nevâ perdesine çıkmakta ve 3+2+3'lü ritm kalıbıyla düğâh perdesinde asma kalış yapmaktadır.

d cümlesi: çargâh perdesiyle başlayıp nevâ perdesinde yarım karar yapmaktadır. 2+3+2+2+3+2+3+2'li ritmik kalıbıyla uzunca bir cümle oluşurken düğâh perdesinde puandorglu bir asma kalış ile e cümlesine bağlanmaktadır.

e cümlesi: segâh perdesi ile başlayıp nevâ perdesinde yarım kalış yapmakta, 3+2+2+3+3+2'li ritmik yapısı ile hüseyini perdesine kadar çıkıp seyrini segâh perdesinde tam kalış yaparak tamamlamaktadır.

Salât-ı Kemâliye

Okuyan : Mustafa Pişkin
Kayıt : Seda Düzyol
Notaya Alan: Seda Düzyol
Ümit Yılmaz

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ ri ka lâ
hay ril ve râ Mu ham me din ve a lâ â
nû ril hu dâ
şem sid du hâ
li hî a de de ke mâ l il lâ hî ve ke mâ
ye lî ku li ke mâ lih hî

-Gîfte-

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ hayri'l-verâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Not: Hasan Paşa(Padişah) Camisi, 24 Temmuz 2014 tarihli teravihte okunduğu şekliyle.

Şekil 4.7. Hasan Paşa (Padişah) Camisi'nde Okunan Salât-ı Kemâliye

4.3.5. Mevlevihâne Camisi'nde Yapılan Kayıt

Teravîh kayıdı 25 Temmuz 2014 tarihinde alınmıştır. Teravîh süresi 48:10 dakikadır. 33:47. dakikasında Salât-ı Kemâliye okunmaya başlanmıştır.

Mevlevihâne Camisi fahri müezzini Yusuf Altundağ ile yapılan görüşmede nota bilmediğini, fakat makam dersleri aldığını belirtmiştir. İsmail Coşar'ı dinleyen Altundağ hocalarının Fuat Doğan ve Ramazan Demirci olduğunu söylemiştir. Yusuf Altundağ yatsı ezanını okuduktan sonra İmam Fuat Doğan teravîh namazını kıldırıştır. Namaz ikişer rekat olarak kılınmıştır. Nota ve makam bilgisi olmadığını, gırtlak nağmelerinin Arap kültüründen geldiğini dile getiren Doğan, Salât-ı Kemâliye'nin en çok Şanlıurfa'da okunduğunu bildirmiştir.

Mevlevihâne Camisi'nde, Salât-ı Kemâliye'yi, müezzinler koro halinde yani cumhur müezzinliği şeklinde okumuşlardır. Sözler diğer camilerdeki gibi 6. 7. ve 4. sıra ile icra edilmiştir, salât segâh makamındadır.

Okunan Salât-ı Kemâliye a, b, c, d ve e cümlelerinden oluşmaktadır.

a cümlesi: 3+2+2+3'lü ritmik yapısı ve çargâh perdesi ile giriş yapmakta, segâh ve düğâh perdelerini kullanarak segâh perdesinde kalış yapmaktadır.

b cümlesi: çargâh perdesi ile başlayıp nevâ perdesini göstererek sekizlik ve dörtlük notalarla düğâh perdesine kadar inmektedir. 3+2+2+2+3'lü ritmik yapı ile seyre devam etmekte, 2. ve 3. güftede özellikle cümlenin ilk giriş kısmında bulunan "Vebârik" kelimesinde melodide farklılıklar gözükmektedir.

c cümlesi: 3+2+3'lü ritmik yapısı ile düğâh perdesinde seyre başlayıp, dörtlük notalarla nevâ perdesine kadar çıkmakta, iniş cazibesinin etkisiyle pestleşen segâh perdesinin devamında düğâh perdesine inmektedir. Melodinin bu bölümünde segâh mâye özelliği görülmektedir.

d cümlesi: çargâh perdesi ile başlamakta ve nevâ perdesinde yarım karar yapmaktadır. Acem perdesine çıkış yaparak 3+2+3+3+3+3'lü ritmik kalıp ile segâh perdesinde cümleyi tamamlamaktadır.

e cümlesi: 2+3+2+2+2+2+2'li ritmik yapısı ile cümleye segâh perdesiyle başlamakta ve nevâ perdesinde yarım karar yapmaktadır. Hüseyini perdesine çıktıktan sonra dörtlük ve sekizlik notalarla iniş göstererek segâh perdesinde tam kalış ile cümleyi tamamlamaktadır.

Salât-ı Kemâliye

İcra : Cumhuriyet
Kayıt : Seda Düzyol
Notaya Alan: Seda Düzyol

I

a **b**

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ ri ka

c

lâ hay ril hu dâ Mu ham me dîn ve a lâ

d

â li a de de ke mâ lil lâ

e

hi ve ke mâ ye li ku li ke mâ li hi

II

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ ri ka

lâ nû ril hu dâ Mu ham me dîn ve a lâ

â li hi a de de ke mâ lil lâ

hi ve ke mâ ye li ku li ke mâ li hi

III

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ ri ka

lâ şem sid du hâ Mu ham me din ve a lâ

â li hî a de de ke mâ lil lâ

hi ve ke mâ ye li ku li ke mâ li hi

-Güfte-

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ hayri'l-verâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yeliku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yeliku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yeliku li kemâlih

Not: Mevlevihane Camisi, 25 Temmuz 2014 tarihli teravihte okunduğu şekliyle.

Şekil 4.8. Mevlevihâne Camisi'nde Okunan Salât-ı Kemâliye

4.2.6. Dergâh Camisi'nde Yapılan Kayıt

Teravîh 26 Temmuz 2014 tarihinde kayıt edilmiştir. Kayıt süresi 43:26 dakikadır. 30:41. dakikasında Salât-ı Kemâliye okunmaya başlanmıştır. 1:47 dakika sürmüştür.

Yatsı ezanından önce Dergâh Camisi müezzini Mahmut Kemal Kahvecibaşı ile yapılan görüşmede kendisi nota ve makam bilgisinin olmadığını belirtmiştir. Hocası merhum Hacı Rafî Görgün'ün son öğrencilerinden olduğunu söylemiştir. Dini mûsikî eğitiminde kendisine katkıda bulunan, Şanlıurfa'da meşhur Dellek Mahmut Hafız'dan da faydalandığını dile getirmiştir. Kahvecibaşı, hafız ve mevlidhan olan ağabeyi merhum Halil Hafız Kahvecibaşı'ndan da feyz almıştır. Gazelleri ve beyitleri Ankara'nın önde gelen müezzinlerinden İsmail Coşar'ı dinlemeyi sevdiğini söyleyen Kahvecibaşı, söyleşide nota bilmemenin bir müzisyen için dezavantaj olmasına rağmen serbest formlarda icra edilen müezzinlik için avantaj sağladığını belirtmiştir. Yetişen nesilin nota ve makam bilerek bu mesleğe devam ettiğini de bildirmektedir.

Dergâh Camisi'ni cemaatin tercih etme sebeplerinin neler olduğu sorulduğunda ise hazirede İslam Tarihi'nin önde gelen şahsiyetlerinin kabirlerinin olduğunu belirtmiştir. Dileği olanların buraya gelip dua ettiklerini söylemiştir. Daha önceleri insanların hacca gitmeden önce mutlaka Dergâh Camisi'ne uğradıklarını, dularını edip ondan sonra hacca gittiklerini belirtmiştir.

Dergâh Camisi'ndeki teravihte, diğer camilerdeki teravîh usulünden farklı olarak teravîh dörder rekat şeklinde kılınmıştır. Kadınlar bölümünde aldığımız kayıta dış sesin fazlalığı nedeniyle icra net duyulmamaktadır. Dergâh Camisi'nde alınan Salât-ı Kemâliye'nin kaydı, 23 Temmuz'da Dergâh Camisi'nde Kadir Gecesi'nde alınan kayıtle aynı özellikleri taşımaktadır. Salât-ı Kemâliye'nin 6. 7. ve 4. sözleri okunmuştur. Kemâliye koro şeklinde ve segâh makamında icra edilmiş olup, kayıtların süreleri de benzerdir.

Okunan Salât-ı Kemâliye a, b, c, d, e cümlelerinden oluşmaktadır.

a cümlesi: çargâh perdesi ile başlayıp düğâh ve segâh perdelerini kullanarak 3+2+2+3'lü ritmik yapısı ile segâh perdesinde kalış yapmaktadır. 2. ve 3. güftelerde ise nevâ perdesi ile başlayıp hisar perdesine çıkış yapmakta ve segâhta kalışını tamamlamaktadır.

b cümlesi: 3+2+2+3+2'li ritmik kalıbı ile cümleye çargâh perdesi ile başlamaktadır ve nevâ perdesine çıkış yaparak devamında çargâh perdesi ile cümleyi sonlandırmakta ve c cümlesine bağlanmaktadır.

c cümlesi: düğâh perdesi ile başlamaktadır. Daha sonra nevâ perdesine çıkış yaparak 3+2+3'lü ritmik kalıbı ile düğâh perdesinde asma kalış yapmaktadır.

d cümlesi: küçük bir segâh perdesi çarpması ile nevâ perdesinde uzunca bir kalış yapmaktadır. "Alihî" kelimesi ile acem perdesine dörtlükler halinde çıkararak 3+3+3+3+3+3'lü ritmik yapısı ile e cümlesine bağlanmaktadır.

e cümlesi: segâh perdesi ile başlayıp nevâ perdesinde bir yarım karar yaparken 2+3+2+2+2+3'lü ritmik kalıbıyla seyrini segâh perdesinde tam kalışla tamamlamaktadır.

Dönüşde, mi bemol; hisar perdesinin gelmesi ile yeni bir melodik yapı ile hüzzam makamı dizisi gibi giriş yapılmaktadır. Hemen ardından aynı dizi tekrarlanmaktadır.

Salât-ı Kemâliye

İcra : Cumhuriyet
Kayıt : Seda Düzyol
Notaya Alan: Seda Düzyol

I

a ----- b

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ ri ka lâ

c d

nû ril hu dâ Mu ham me din ve a lâ â

e

lî hî a de de ke mâ lil lâ hî ve ke mâ

ye lî ku li ke mâ li hî

II, III

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ ri ka lâ

nû ril hu dâ Mu ham me din ve a lâ â

şem sid du hâ

lî hî a de de ke mâ lil lâ hî ve ke mâ

ye lî ku li ke mâ li hî

-Güfte-

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ hayri'l-verâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Not: Dergâh Camisi, 26 Temmuz 2014 tarihli teravihte okunduğu şekliyle.

Şekil 4.9. Dergâh Camisi'nde Okunan Salât-ı Kemâliye

4.2.7. Bozova Baraj Camisi'nde Yapılan Kayıt

Baraj Camisi'ndeki Salât-ı Kemâliye 1:49 dakika sürmüştür. Dinlenen kayıta segâh makamının makamsal özellikleri duyulmaktadır. Şanlıurfa'nın Bozova ilçesinde bulunan bu camide, Salât-ı Kemâliye'nin 1. 7. ve 4. sözleri cumhur müezzinliği şeklinde okunmuştur.

Okunan Salât-ı Kemâliye a, b, c, d, e cümlelerinden oluşmaktadır.

a cümlesi: çargâh perdesi ile başlayıp segâh ve düğâh perdeleri sıklıkla kullanılmıştır. 3+2+2+3 ritmik kalıpla devam ederken, segâh perdesinde karar yapmıştır.

b cümlesi: nevâ perdesini göstererek düğâh ve rast perdelerine iniş yapılmış, 3+2+2+2+3 ritmik kalıbıyla, düğâh perdesinde asma kalış hissettirilmiştir. Özellikle "Seyidinâ" kelimesinin değerleri 2. ve 3. güftede farklı değerlerle ve kelimelerle görülmektedir.

c cümlesi: düğâh perdesiyle başlamış, nevâ perdesine kadar çıkıp tekrar düğâh perdesinde 3+2+3 ritmik kalıbı ile seyrini düğâh perdesinde tamamlamıştır.

d cümlesi: nevâ perdesinde uzunca kalış yaptıktan sonra acem perdesine dörtlük notalarla çıkarak küçük nüanslarla ve 2+2+3+3+3+3 ritm kalıbı ile segâh perdesinde kalış yapmıştır.

e cümlesi: girişten hemen sonra nevâ perdesinde yarım karar yaparak 2+3+3+2+3+2 ritmik kalıbı ile devam edip segâh perdesinde tam kalış yapmıştır.

Salât-ı Kemâliye

İcra : Cümhur
Kayıt : Ş.Urfa İl Müftülüğü
Notaya Alan: Seda Düzyol

I

a ----- b

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ ri ka lâ

Sey yi di nâ Mu ham me din ve a lâ â

li hî a de de ke mâ lil lâ hi ve ke mâ

ya lî ku li ke mâ lih

II, III

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ ri ka lâ

Sey yi di nâ Mu ham me din ve a lâ â
Şem sid du hâ

li hî a de de ke mâ lil lâ hi ve ke mâ

ya lî ku li ke mâ lih

-Güfte-

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ seyyidînâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Not : Bozova Baraj Camisi, teravihte okunduğu şekliyle

Şekil 4.10. Bozova Baraj Camisi'nde Okunan Salât-ı Kemâliye

4.2.8. Suruç Ulu Camisi'nde Yapılan Kayıt

Suruç Ulu Camisi'ndeki teravîh namazı 50:21 dakika, Salât-ı Kemâliye 1:26 dakika sürmüştür. Segâh makamında cumhur müezzinliği şeklinde okunan Salât-ı Kemâliye'nin ilk önce 1. sıradaki sözleri, daha sonra 4. sıradaki sözleri ve son tekrarda ise 7. sıradaki sözleri icra edilmiştir.

Okunan Salât-ı Kemâliye a, b, c, d, e cümlelerinden oluşmaktadır.

a cümlesi: çargâh perdesiyle cümleye başlayarak segâh ve düğâh perdeleri kullanılmış, 3+2+2+3'lü ritmik kalıbıyla segâhta kalış yaparak b cümlesine bağlanmıştır.

b cümlesi: 3+2+2'li ritmik kalıbından oluşmaktadır. Nevâ-rast perdeleri arasındaki seyri yine nevâ perdesindeki yarım kalışla son bulmaktadır.

c cümlesi: düğâh perdesiyle başlayarak dörtlük notalarla sırayla nevâ perdesine çıkmakta, 3+2+3 ritmik kalıbı ile cümleyi düğâh perdesinde asma kararla tamamlamaktadır.

d cümlesi: nevâ perdesinde uzunca bir kalış yaparak acem perdesine kadar çıkıp 3+2+3+3+3'li ritmik kalıbı ile segâh perdesinde kalış yapmıştır.

e cümlesi: çargâh perdesinden başlayarak nevâ ve hüseyini perdelerini kullanıp 3+2+3+2+2'li ritmik kalıbı ile cümleyi segâh perdesinde tam kalışla tamamlamaktadır.

Suruç Ulu Camisi'nde okunan Salât-ı Kemâliye'nin giriş bölümünde düğâh perdesi sıklıkla kullanılmakta, la diyeze rastlanılmamaktadır. Dolayısıyla okunan bu salât segâh mâye makamının özelliklerini barındırmaktadır.

Salât-ı Kemâliye

İcra : Cumbur
Kayıt : Ş.Urfa İl Müftülüğü
Notaya Alan: Seda Düzyol

a b

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ rik a lâ

c d

Sey yi di nâ Mu ham me din ve a lâ â li hî a de de
Şem şid du hâ
Nü ril hu dâ

e

ke mâ lil la hi ve ke mâ ye li ku li ke mâ l lik

3. Güfte

Nü ril hu dâ

-Güfte-

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ seyyidînâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yeliku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yeliku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yeliku li kemâlih

Not: Suruç Ulu Camisi, teravihte okunduğu şekliyle.

Şekil 4.11. Suruç Ulu Camisi'nde Okunan Salât-ı Kemâliye

4.2.9. Eyüp Peygamber Camisi'nde Yapılan Kayıt

Eyüp Peygamber Camisi'nde okunan Salât-ı Kemâliye kaydı diğer camilerde okunan Salât-ı Kemâliyeler'den farklı olarak, sadece bir defa okunduğu duyulmaktadır. Eyüp Peygamber Camisi'nde salâtın 7. sıradaki sözleri icra edilmiştir.

Okunan Salât-ı Kemâliye a, b, c, d, e cümlelerinden oluşmaktadır.

a cümlesi: çargâh perdesi ile başlayarak çargâh ve düğâh perdelerini kullanmaktadır. 3+2+2+3'lü ritmik kalıbıyla cümle oluşurken segâhta kalış yapmaktadır.

b cümlesi: 3+2+2+2+3'lü ritmik kalıbıyla oluşmuş nevâ ve segâh perdelerinde kalışlar yaparak c cümlesine bağlanmaktadır.

c cümlesi: düğâh perdesi ile başlayıp dörtlük notalarla nevâ perdesine kadar sırayla çıkarak, 3+2+3'lü ritmik yapıyla düğâh perdesinde asma kalış yapmaktadır.

d cümlesi: nevâ perdesinde uzunca bir kalış yaparak acem perdesine kadar çıkıp, 3+3+3+3+3+3'lü ritmik yapıyla rast perdesine kadar düşerek e cümlesine bağlanmaktadır.

e cümlesi: 3+3+3+3+2+3'lü ritmik kalıp ile cümle oluşmuş, hüseyini perdesine kadar çıkarak nevâ perdesinde yarım karar yaparak seyrini segâh perdesinde tam kalışla tamamlamıştır.

Salât-ı Kemâliye

Okuyan : Muhammed Doğan
Kayıt : Ş.Urfa İl Müftülüğü
Notaya Alan: Ümit Yılmaz

a b

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ ri ka

c

lâ nû ril hu dâ Mu ham me din ve a lâ

d e

â li hî a de de ke mâ lil lâ hi

ve ke mâ ye li ku li ke mâ li h

-Güfte-

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yeliku li kemâlih

Not: Eyüp Peygamber Camisi, teravihte okunduğu şekliyle.

Şekil 4.12. Eyüp Peygamber Camisi'nde Okunan Salât-ı Kemâliye

4.2.10.Haliliye Hz. Yusuf Camisi'nde Yapılan Kayıt

Haliliye Hz. Yusuf Camisi teravih namazı kaydı 24:43 dakika sürmüştür. Salât-ı Kemâliye'nin süresi ise 1:50 dakikadır. Cumhur müezzinliği şeklinde, ilk olarak 6. sözleri, ikinci tekrarda 7. sözleri son tekrarda ise 4. sözleri icra edilmiştir. Segâh makamında söylenmiş olan bu salâ Arap ezgileriyle süslenmiştir.

Okunan Salât-ı Kemâliye a, b, c, d, e bölümleriyle beş cümleden oluşmaktadır.

a cümlesi: segâh perdesi ile başlayarak düğâh ve çargâh notalarında cümle içinde seyir yapmaktadır. 3+2+2+3'lü ritmik kalıbıyla oluşan cümle, segâh perdesiyle kalış yapıp b cümlesine bağlanmaktadır.

b cümlesi: çargâh perdesiyle başlarken, cümle içinde nevâ perdesine kadar çıkıp, sırayla sekizlik notalarla rast perdesine kadar inmektedir. 3+2+2+2+3'lü ritmik yapıyla cümle tamamlanmaktadır.

c cümlesi: düğâh perdesi ile başlayıp dörtlük notalarla sırasıyla nevâ perdesine çıkmakta, düğâh perdesindeki asma kalışla ve 3+2+3'lü ritmik grubuyla cümleyi tamamlamaktadır.

d cümlesi: 2+2+3+3+3'lü ritmik kalıbıyla nevâ perdesinde uzunca bir giriş yapmakta, dörtlük değerlerle acem perdesine çıkmaktadır. Son olarak segâh perdesine kadar düşerek d cümlesini tamamlamaktadır.

e cümlesi: çargâh perdesiyle başlayıp, nevâ perdesinde yarım karar yapmaktadır. 2+3+3+2+3+2'li ritmik kalıbıyla hüseyini perdesine kadar çıkıp, segâh perdesini kullanarak seyrini tam kalışla tamamlamaktadır.

Salât-ı Kemâliye

İcra : Cumhur
Kayıt : Ş.Urfa İl Müftülüğü
Notaya Alan: Seda Düzyol

a b

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ rik a

c

lâ hay ril ve râ Mu ham me din ve a lâ
nû ril hu dâ
şem sid du hâ

d

â li hî a de de ke mâ lil lâ

e

hi ve ke mâ ye li ku li ke mâ li h

-Güfte-

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ hayri'l-verâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Not: Haliliye Hz.Yusuf Camisi, teravihte okunduğu şekliyle.

Şekil 4.13. Haliliye Hz. Yusuf Camisi'nde Okunan Salât-ı Kemâliye

4.2.11. Viranşehir Tepret Camisi'nde Yapılan Kayıt

Segâh makamında icra edilen teravîh namazı 34:55 dakika sürmüştür. Salât-ı Kemâliye'nin süresi 1:50 dakikadır. Salât-ı Kemâliye, cumhur müezzinliği şeklinde okunmuştur. Salât-ı Kemâliye'nin diğer camilerde de olduğu gibi bu camide de Arap tarzında okunduğunu, 6. 7. ve 4. sıradaki sözlerin icra edildiği işitilmektedir.

Okunan Salât-ı Kemâliye'de a, b, c, d, e cümleleri bulunmaktadır.

a cümlesi: çargâh perdesiyle başlayarak segâh ve düğâh perdelerini kullanıp sonunda segâh perdesi ile kalış yapmaktadır. Cümle 3+2+2+3'lü ritmik kalıbından oluşmaktadır.

b cümlesi: nevâ perdesiyle başlayıp 3+2+2'li ritmik kalıbıyla çargâh perdesiyle c cümlesine bağlanmaktadır.

c cümlesi: 3+2+3'lü ritmik yapıyla düğâh perdesinden başlayarak, 1/4' lük nota değerleri ile sırayla nevâ perdesine çıkıp ardından düğâh perdesine inerek asma kalış yapmaktadır.

d cümlesi: çargâh perdesiyle başlayıp ve ardından nevâ perdesinde uzun bir kalış yaparak özellikle "Alihî" kelimesinde 2. ve 3. güftede acem perdesine çıkmakta, 3+2+2+3+3+3'lü ritmik yapıyla "Kemâli" kelimesinde segâh perdesinde karar yapmaktadır.

e cümlesi: 3+3+3+3+3'lü ritmik yapıyla oluşurken, segâh sesiyle başlayıp seyrini segâhta tam kalışla tamamlamaktadır.

Salât-ı Kemâliye'nin giriş cümlesinde segâh ve düğâh perdeleri sıklıkla kullanılmakta dolayısıyla segâh mâye makamının özellikleri gösterilmektedir. Salât son cümlede segâhlı kalışla cümleyi tamamlamaktadır.

Salât-ı Kemâliye

İera : Cumhur
Kayıt : Ş.Urfa İl Müftülüğü
Notaya Alan: Ümit Yılmaz

a **b**

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ rik a

c

lâ hay rîl ve râ Mu ham me din ve a lâ

d

nû şem sîd du hâ

e

â li hî a de de ke mâ lil lâ

hi ve ke mâ ye lî ku li ke mâ li h

2. ve 3. Güftelerde

li hî

-Güfte-

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ hayri'l-verâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Not: Viranşehir Tepret Camisi, teravihte okunduğu şekliyle.

Şekil 4.14. Viranşehir Tepret Camisi'nde Okunan Salât-ı Kemâliye

4.2.12. Peygamberler (Circis) Camisi'nde Yapılan Kayıt

Teravîh namazının süresi 24:47 dakika, Salât-ı Kemâliye'nin süresi ise 1:47 dakikadır. Cumhur müezzinliği şeklinde okunmuştur. İlk olarak Salât-ı Kemâliye'nin 6. sözleri, ikinci tekrarda 7. sözleri son tekrarda ise 4. sözleri icra edilmiştir.

Peygamberler (Circis) Camisi kaydı, notaya alındıktan sonra teknik bir sebepten dolayı silinmiştir.

Okunan Salât-ı Kemâliye a, b, c, d, e bölümlerinden oluşmaktadır.

a cümlesi: çargâh perdesi ile başlayıp segâh ve düğâh seslerini kullanarak 3+2+2+3'lü ritmik yapıyla segâhta kalış yapmaktadır.

b cümlesi: sekizlik notalarla başlayarak, nevâ perdesine çıkmaktadır. Çargâh, segâh, düğâh ve rast seslerini kullanarak, 3+2+2+2+3'lü ritmik kalıpla c cümlesine bağlanmaktadır.

c cümlesi: düğâh perdesi ile başlayıp dörtlük notalarla nevâ perdesine çıkmakta ve 3+2+3'lü ritmik yapıyla yarım karar yaparak d cümlesine bağlanmaktadır.

d cümlesi: nevâ perdesinde uzun bir kalış yaptıktan sonra, acem perdesine kadar sırayla çıkış yaparak 3+2+2+3+3+3'lü ritmik yapıyla segâh perdesinde kalış yapmaktadır.

e cümlesi: 2+3+2+2+2+3'lü ritmik kalıbıyla cümlenin ilk bölümünde, nevâ perdesinde yarım karar yapmakta, devamında çargâh perdesiyle başlayıp nevâ, hüseyîni perdelerinin de seyrini göstererek segâhta tam kalışla cümleyi tamamlamaktadır.

Salât-ı Kemâliye

İcra : Cumhur
Kayıt : Ş.Urfa İl Müftülüğü
Notaya Alan: Seda Düzyol

a b

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ

c

ri kâ lâ hay ril ve râ Mu ham me din ve a lâ
nû ril hu dâ
şem sîd du hâ

d

â li hî a de de ke mâ lil lâ

e

hi ve ke mâ ye li ku li ke mâ lih

-Güfte-

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ hayri'l-verâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Not: Peygamberler (Circis) Camisi, teravihte okunduğu şekliyle.

Şekil 4.15. Peygamberler (Circis) Camisi'nde Okunan Salât-ı Kemâliye

4.2.13. Halfeti Ahmet Sever Camisi'nde Yapılan Kayıt

Teravîh namazı süresi 41:38 dakika, Salât-ı Ümmiye'nin süresi ise 1:13 dakika sürmüştür. Halfeti'de Şanlıurfa ili ve ilçesi camilerinden farklı olarak Türk Dini Mûsikîsinin salâ formunun çeşidi olan Salât-ı Ümmiye okunmuştur. Salât-ı Kemâliye'nin ve Salât-ı Ümmiye'nin sözleri farklıdır.

Salât-ı Ümmiye'nin sözleri aşağıdaki gibidir ve Halfeti Ahmet Sever Camisi'nde bu şekilde okunmuştur.

“Allâhümme salli alâ seyyidinâ Muhammedini'n-nebiyyi'l-ümmiyyi ve alâ âlihî ve sahbihî ve sellim”.

Okunan Salât-ı Ümmiye a, b, c, cümlelerinden oluşmaktadır.

a cümlesi: segâh perdesinde uzun değerler kullanarak başlamakta ve 3+2+2+3'lü ritmik kalıpla segâh, çargâh ve nevâ perdelerinde dolaşmaktadır. 2+3'lü ritmik kalıpla küçük bir cümle oluşturularak nevâ perdesinde yarım karar yapmaktadır.

b cümlesi: çargâh, nevâ ve hüseyini perdelerini kullanırken 3+3 ritm içinde küçük bir cümle ile devam etmektedir. Nevâ, hüseyini, çargâh ve segâh perdelerini kullanarak 3+2+2+2'li ritmik kalıbıyla nevâ perdesinde yarım karar yaparak c cümlesine bağlanmaktadır.

c cümlesi: hüseyini perdesinde uzun bir giriş yaparak eviç perdesine kadar çıkıp tekrar nevâ perdesinde yarım karar yapmaktadır. 3+3+2+3+3'lü ritmik yapıyla segâh perdesinde tam kalışını tamamlamaktadır.

Salât-ı Ümmiye

İcra : Cumhuriyet
Kayıt : Şanlıurfa İl Müftülüğü
Notaya Alan: Seda Düzyol

a b

Al la hüm me sal li a lâ Sey yi di nâ Mu ham me di nin ne

c

biy yil üm miy yi ve a lâ â li hî ve sah bi

hî ve sel lim

-Güfte-

Allahümme salli alâ seyyidîne
Muhammedinin nebiyyi'l ümmiyyi ve alâ
âlihî ve sahbihî vesellim

Not: Halfeti Ahmet Sever Camisi, Teravihte okunduğu şekliyle.

Şekil 4.16. Halfeti Ahmet Sever Camisi'nde Okunan Salât-ı Ümmiye

4.2.14. Birecik Ulu Camisi'nde Yapılan Kayıt

Teravîh namazının süresi 47:43 dakika, Salât-ı Kemâliye'nin süresi ise 1:52 dakikadır. Salât, cumhur müezzinliği şeklinde okunmuştur.

Salât-ı Kemâliye, Birecik Ulu Camisi'nde diğer camilerden farklı olarak uşşak makamında okunmuştur. Bir başka fark ise, Salât'da 3 farklı melodide tekrar yapılmasıdır. Diğer camilerden alınan kayıtlarda aynı melodi tekrar ederken, Birecik Ulu Camisi'nde birinci ve ikinci tekrarlarda farklı melodiler icra edilmiştir. Üçüncü – son– tekrarda ise ikinci melodi aynen icra edilmiştir. İlk olarak 1. sıradaki sözler, ikinci tekrarda 4. sıradaki sözler, son tekrarda ise 7. sıradaki sözler okunmuştur.

Okunan Salât-ı Kemâliye a, b, c, d, e cümlelerinden oluşmaktadır.

a cümlesi: 1. güftede rast ve düğâh perdesinde dörtlük notalarla gezinip, 3+3+2+2'li ritmik kalıbı ile rast perdesinde asma kalış yapmaktadır. 2. ve 3. güftede melodi rast, çargâh ve nevâ perdedelerine çıkmakta ve devamında b cümlesine ortak olduğu görülmektedir.

b cümlesi: 2+2+2+3+2 ritmik kalıbı ile rast, çargâh, segâh ve düğâh perdedelerinde gezinirken, 2. ve 3. güftelerde cümlelerin sonunda, düğâh perdesinden hüseyini perdesine çıkış yaparak, nevâ perdesinde yarım kararla son bulmaktadır.

c cümlesi: 3+3+2 ritmik yapısı ile 1. güftede rast, çargâh, segâh sesleriyle devam edip düğâh perdesinde kalış yapmaktadır. Aynı cümlelerin 2. ve 3. güftelerinde nevâ perdesi ile başlayıp hüseyini perdesini de kullanarak, cümleyi nevâ perdesinde yarım kararla tamamlamaktadır.

d cümlesi: 1. güftede 2+3+3+3+3 ritmik yapısı ile çargâh, segâh, nevâ ve hüseyini perdedelerinde seyrini yaparken, 2. ve 3. güftelerde de melodik açıdan farklılık göstererek hüseyini perdesiyle başlamakta, gerdaniye perdesine küçük bir çıkış yaparak cümleyi hüseyini, nevâ, çargâh ve segâh sesleriyle inici olarak göstermektedir.

e cümlesi: 1. güftede nevâ perdesiyle seyre başlamakta, hüseyini perdesine kadar çıkan bir seyir yapıp düğâh perdesinde tam kalışla 1. güfteyi tamamlamaktadır. Cümle 2+3+3+3+2+3 ritmik kalıbı ile oluşmaktadır. 2. ve 3. güfte de düğâh perdesi ile diziyeye başlamakta, cümlelerin ilk bölümünde nevâ perdesinde yarım karar yaparak ve devamında da karara gelerek düğâh perdesinde tam kalışla cümleyi tamamlamaktadır.

Salât-ı Kemâliye'nin 2. ve 3. bölümlerinin 1. bölümden farkı (a, b, c, d, e cümleleri);

İkinci güftenin a cümlesinin başlangıcında, rast-çargâh-nevâ-dügâh perdeleri ile giriş yapılmaktadır. Birinci güftenin a cümlesi de aynı şekilde cümleye başlamaktadır.

İkinci güftenin b cümlesinde, birinci güftedeki b cümlesi gibi giriş yapıp hüseyni perdesine ulaşmaktadır.

İkinci güftenin c cümlesinde nevâ-hüseyni perdesi ile giriş yapıp nevâ perdesinde kalış yaparken, birinci güftede dügâh ve segâh perdeleri ile giriş yapıp dügâh perdesinde kalış yapmaktadır.

İkinci güftenin d cümlesi çargâh perdesi ile giriş yaparken, birinci güftenin d cümlesi hüseyni perdesi ile başlamaktadır.

İkinci güftenin e cümlesi dügâh perdesi ile başlamakta, birinci güftenin e cümlesi nevâ perdesi ile cümleye giriş yapmaktadır. Her iki cümlede de kalış dügâh perdesi tam kalışlı bitmektedir.

Salât-ı Kemâliye

İcra : Cumhur
Kayıt : Şanburfa İl Müftülüğü
Notaya Alan: Seda Düzyol

I

a b

Al la hüm me sal lî ve sel lim ve bâ ri ka lâ sey yi di

c d

nâ Mu ham me dîn ve a lâ â li hî a de de

e

ke mâ lil lâ hi ve ke mâ ye li ku li ke mâ lih

II, III

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ rik a lâ

şem sid du hâ Mu ham me dîn ve a lâ â lî hi a de de
nû ril hu dâ

ke ma l il lâ hi ve ke mâ ye li ku li ke mâ lih

-Güfte-

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ seyyidînâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih
Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih
Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Not: Birecik Ulu Camisi, Teravihte okunduğu şekliyle.

Şekil 4.17. Birecik Ulu Camisi'nde Okunan Salât-ı Kemâliye

4.2.15. Siverek Ulu Camisi'nde Yapılan Kayıt

Teravîh namazının süresi 33:00 dakika, Salât-ı Kemâliye'nin süresi ise 1:54 dakikadır. Kayıttaki dış ses nedeniyle ilk sözler duyulamamıştır. İkinci tekrarı notaya alınmış olup Salât-ı Kemâliye'nin 4. sıradaki sözleri icra edilmiş, üçüncü tekrarda ise 7. sözler okunmuştur. Siverek Ulu Camisi'ndeki Salât-ı Kemâliye uşşak makamında icra edilmiştir. Cumhur müezzinliği şeklinde okunan bu Salât'da Arap ezgileri hakimdir.

Okunan Salât-ı Kemâliye a, b, c, d, e cümlelerinden oluşmaktadır.

a cümlesi: rast perdesi ile başlayarak düğâh ve segâh perdelerini kullanıp, 3+3+3'lü ritmik yapısıyla çargâhta perdesinde asma kalış yaparak b cümlesine bağlanmaktadır.

b cümlesi: “ve bârik” kelimesinde on altılık nota değerlerini kullanıp 3+2+2+2+3'lü ritmik yapıyla düğâh perdesinde kalış yapmaktadır.

c cümlesi: rast perdesi ile başlayıp nevâ perdesine kadar çıkarak 3+2+2'li ritmik kalıpla düğâh perdesinde kalış yapmaktadır.

d cümlesi: nevâ perdesi ile başlayıp, hüseyini perdesindeki asma kalışın ardından gerdaniye perdesine çıkış yapmaktadır. 3+3+3+2+2+2'li ritmik kalıpla segâh perdesinde asma kalışla e cümlesine bağlanmaktadır.

e cümlesi: 2+2+2+3+3+3'lü ritmik kalıpla düğâh perdesinde ve segâh perdesinde asma kalışlar yaparak, seyrini düğâh perdesinde tam kararla tamamlamaktadır.

Salât-ı Kemâliye

İera : Cumhuriyet
Kayıt : Ş.Urfa İl Müftülüğü
Notaya Alan: Ümit Yılmaz

a b

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ ri ka lâ

c d

şem sid du hâ Mu ham me din ve a lâ â
nû ril hu dâ

li hî a de de ke mâ lil lâ hi

e

ve ke mâ ye lî ku li ke mâ lih

-Güfte-

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâl

Not: Siverek Ulu Camisi, teravihte okunduğu şekliyle.

Şekil 4.18. Siverek Ulu Camisi'nde Okunan Salât-ı Kemâliye

4.3. Bölüm Sonucu

Bu bölümde camilerden elde edilen kayıtları inceledik. Bu incelemenin öncesinde araştırmacıya kolaylık sağlamak amacıyla, konumuz olan camiler hakkında kısa bilgiler ekledik. Kayıtları tarafımızdan alınan tüm camilerde müezzinlerle yapılan röportajlar inceleme kısmına eklenmiştir. Aşağıdaki tabloda bu bölümün özeti incelenebilir.

CAMİ	OKUYAN	MAKAM	KAYIT	KARAR PERDESİ		METRONOM
				BOLAHENK	DİYAPOZON	
Selâhaddin Eyyûbi Camisi	Salih Kurt	Segâh	S. Düzyol	Segâh	Mi	♩ = 115
Fatih Sultan Mehmet Camisi	Recep Kılıç	Segâh	S. Düzyol	Segâh	Mi	♩ = 112
Dergâh Camisi (Kadir Gecesi)	Cumhur İcra	Segâh	S. Düzyol	Rast	Do	♩ = 106
Hasan Paşa (Padişah) Camisi	Mustafa Pişkin	Segâh	S. Düzyol	Rast	Do	♩ = 97
Mevlevihâne Camisi	Cumhur İcra	Segâh	S. Düzyol	Zirgüle	Do #	♩ = 107
Dergâh Camisi	Cumhur İcra	Segâh	S. Düzyol	Rast	Do	♩ = 109
Bozova Baraj Camisi	Cumhur İcra	Segâh	Ş.Urfa İ.Müft.	Nim Hicaz	Fa #	♩ = 103
Suruç Ulu Camisi	Cumhur İcra	Segâh	Ş.Urfa İ.Müft.	Irak	Si	♩ = 127
Eyüp Peygamber Camisi	Muhammed Doğan	Segâh	Ş.Urfa İ.Müft.	Segâh	Mi	♩ = 104
Haliliye Hz. Yusuf Camisi	Cumhur İcra	Segâh	Ş.Urfa İ.Müft.	Segâh	Mi	♩ = 100
Viranşehir Tepret Camisi	Cumhur İcra	Segâh	Ş.Urfa İ.Müft.	Segâh	Mi	♩ = 104
Peygamberler (Circis) Camisi	Cumhur İcra	Segâh	Ş.Urfa İ.Müft.	Segâh	Mi	♩ = 107
Halfeti Ahmet Sever Camisi	Cumhur İcra	Segâh	Ş.Urfa İ.Müft.	Neva	Sol	♩ = 105
Birecik Ulu Camisi	Cumhur İcra	Uşşak	Ş.Urfa İ.Müft.	Irak	Si	♩ = 101
Siverek Ulu Camisi	Cumhur İcra	Uşşak	Ş.Urfa İ.Müft.	Rast	Do	♩ = 98

Şekil 4.19. Müezzinlerle yapılan röportaj özeti

S. Düzyol: Seda Düzyol / Ş.Urfa İ. Müft : Şanlıurfa İl Müftülüğü

Tabloda on beş cami bulunmaktadır. Halfeti Ahmet Sever Camisi dışındaki diğer tüm camilerde Salât-ı Kemâliye, Halfeti Ahmet Sever Camisi'nde Salât-ı Ümmiye okunmaktadır. Şanlıurfa merkezde bulunan Selâhaddin Eyyûbi Camisi, Fatih Sultan Mehmet Camisi, Dergâh Camisi, Hasan Paşa (Padişah) Camisi, Mevlevihâne Camisi ses kayıtları tarafımızdan alınmıştır. Birecik Ulu Camisi, Baraj Camisi, Suruç Ulu Camisi,

Eyüp Peygamber Camisi, Haliliye Hz. Yusuf Camisi, Viranşehir Tepret Camisi, Peygamberler (Circis) Camisi, Siverek Ulu Camisi, Halfeti Ahmet Sever Camisi ses kayıtları Şanlıurfa İlçe Müftülüğü tarafından temin edilmiştir.

Tabloda, mevcut camilerden kayıtları alınan Salât-ı Kemâliyeler'in karar perdeleri hem Türk müziğine göre (bolahenk), hem de Batı ses sistemine göre (diyapozon) yazılmıştır. Bolahenk: Türk müziğinde yerinden diye anılan ve en çok kullanılan akorddur (düzendir). Bu akord uluslararası 440 la = nevâ olarak adlandırılır. Diyapozon: Uluslararası kullanılan standart ses sistemidir. 440 = la

Metronom olarak en yavaş icra Hasan Paşa (Padişah) Camisi, en hızlı icra ise Suruç Ulu Camisi'nin kaydı olmuştur. Temin edilen Salât-ı Kemâliye ve Salât-ı Ümmiye kayıtları segâh ve uşşak makamındadır. Bazı kalıplarda ise segâh mâye makamı duyulmaktadır. Tabloda görüldüğü üzere Salât-ı Kemâliye sadece Birecik Ulu Camisi'nde ve Siverek Ulu Camisi'nde uşşak makamında, diğer on üç cami segâh makamında icra edilmiştir.

İcra edilmiş olan salâtlardan Selâhaddin Eyyûbi Camisi, Fatih Sultan Mehmet Camisi, Hasan Paşa (Padişah) Camisi ve Eyüp Peygamber Camisi imamlar tarafından; Dergâh Camisi, Mevlevihâne Camisi, Birecik Ulu Camisi, Baraj Camisi, Suruç Ulu Camisi, Haliliye Hz. Yusuf Camisi, Viranşehir Tepret Camisi, Peygamberler (Circis) Camisi, Siverek Ulu Camisi, Halfeti Ahmet Sever Camisi cumhur müezzinliği şeklinde icra edilmiştir.

5. SONUÇ

Şanlıurfa'daki teravihlerde okunan Salât-ı Kemâliyeleri incelediğimiz çalışmamız on beş camiyi kapsamaktadır. Bu camiler, ilçeler hariç olmak üzere, Şanlıurfa içindeki en eski camilerdendir. Bu camilerde alınan kayıtlar göstermiştir ki Şanlıurfa'da teravihte raviha aralarında çeşitli Salât-ı Kemâliyeler okunmaktadır. Bu Kemâliye'ler ikisi hariç kalan on üçü segâh makamındadır. İki Salât-ı Kemâliye ise uşşak makamında olup Birecik Ulu Camisi'nde ve Siverek Ulu Camisi'nde okunmuştur. İstanbul'da da uşşak makamında Salât-ı Kemâliye okunur. Bu iki icra şekli incelendiğinde vezinli bir okuyuş ve cumhur bir okuyuş olduğundan geleneksel açıdan benzerlik görülmektedir. Fakat makamsal yapı, icra tavrı, müzikal yapı incelendiğinde birbirine benzemedikleri anlaşılır. Çalışmamızdaki Salât-ı Kemâliyeler'de Aksak Semâi usûlüne benzeyen bir ritmik yapıyla giriş yapıldığı görülmektedir.

Okuyuculara kolaylık sağlaması açısından cami isimleri, okunan salâtların hangi tür oldukları, salâtı okuyan kişinin ismi, makamı, kayıt yapan kişi, akortu ve de metronomu tabloda (Şekil 4.19.) verilmiştir. Salâtların icra için yazılmış notaları da ekler bölümünde ve çalışmanın sonundaki CD içinde araştırmacılara sunulmuştur.

Çalışmada incelenen on beş cami kendi aralarında karşılaştırıldığında, Fatih Sultan Mehmet Camisi, Dergâh Camisi, Mevlevihâne Camisi, Viranşehir Tepret Camisi, Selâhaddin Eyyûbi Camisi, Haliliye Hz. Yusuf Camisi, Peygamberler (Circis) Camisi ve Hasan Paşa (Padişah) Camisi'nin ilk okunduğu sözleri 6. sıradaki sözlerle, Birecik Ulu Camisi, Suruç Ulu Camisi ve Bozova Camilerinde 1. sıradaki sözlerle, Siverek Ulu Camisi 4. sıradaki sözlerle, Eyüp Peygamber Camisi ise 7. sıradaki sözlerle başladığı görülür. Melodik ve makamsal açıdan benzerlikler duyulsa da, yine de nüans farklılıkları vardır. Fakat genel tabloda bölgedeki din görevlilerinin "Halep-Mısır Tarzı Okuma" olarak ifade ettiği üslûb hakimdir.

Selâhaddin Eyyûbi Camisi, Mevlevihâne Camisi, Baraj Camisi, Suruç Ulu Camisi, Eyüp Peygamber Camisi, Haliliye Hz. Yusuf Camisi, Dergâh Camisi, Hasan Paşa (Padişah) Camisi, Fatih Sultan Mehmet Camisi, Peygamberler (Circis)

Camisi'nin müzikal seyirleri birbirine çok yakın olmakla beraber, dizi içersinde, icracıların bazı sesleri farklı okudukları görülmektedir.

Şanlıurfa'da okunan Salâtlar serbest biçimde okunmaktadır. Hocalar mûsikî eğitimi almamış olmalarına rağmen segâh ve uşşak makamının seslerini doğru şekilde seslendirdiği görülmektedir. Segâh makamında olan Salât-ı Kemâliyeler'de makam dizisi net olarak görülmektedir. Durak veya civarı seslerde seyir özellikleri gösterilmekte, bazı salâtlarda uşşak makamına geçkiler yapılmaktadır. Uşşak makamına olan geçkilerde segâh mâye makamının özellikleri görülmektedir. Uşşak makamında olan Salât-ı Kemâliyeler'de ise makamın özellikleri gösterilmektedir. Uşşak dörtlüsünün sesleri kullanılmakta ve düğâh perdesinde uşşak çeşnili tam karar yapılmaktadır.

Çalışmamızda incelenen on beş caminin hocaları meşk sistemi ile eğitim aldıklarını dile getirmişlerdir. İmamların, eğitim almış oldukları hocaların isimleri ekler bölümünde sunulmuştur. Bu liste incelendiğinde hocaların aynı hocalardan meşk etmedikleri görülmektedir.

Çalışmamız için kayıtları temin edilen Salât-ı Kemâliyeler bazı camilerde tek kişi tarafından bazı camilerde de cumhur müezzinliği şeklinde okunmuştur. Tek başına okunan Salât-ı Kemâliyeler dinleyen kişiler açısından daha net anlaşılmaktadır.

Çalışmanın bütünü incelendiğinde Şanlıurfa'daki teravîh geleneğinin içinde Salât-ı Kemâliyeleri genel hatlarıyla görmek mümkündür. Şüphesiz Şanlıurfa, Anadolu müzik geleneğinin önemli merkezlerindedir. Anadolu'da Mardin, Erzurum, Konya gibi merkezlerde halen devam ettirilen bölgesel kültürün izleriyle donanmış teravîh gelenekleri de çalışılmayı beklemektedir. Tüm bu çalışmalar büyük Anadolu mûsikî geleneği tablosunun birer parçasını oluşturacaktır.

6. BİBLİYOGRAFYA

Akalın, Müslüm; Güler, Selâhaddin; Kürkçüoğlu A. Cihat; Kürkçüoğlu S. Sabri. *Şanlıurfa Uygarlığın Doğduğu Şehir*, Şurkav Yayınları.

Akpınar, Hüseyin. *Mevlevî Mûsikîsi ve Şanlıurfa Örneği*, Uluslararası Mevlânâ ve Mevlevîlik Sempozyumu Bildirileri

Akbiyık, Abuzer. (2006). *Şanlıurfa Sıra Gecesi*, Şanlıurfa.

Akpınar, Hüseyin. (2011). *Şanlıurfa'da Dini Musiki*, Yayınevi 36.

Altundağ, Abdurrahman. (2012). *Ramazân ve Teravih*, Semerkand Yayınları.

Ayverdi, İlhan. (2006). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, İstanbul: Kubbealtı Yayınları.

Başkan, Seyfi. (1997). *Şanlıurfa*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Can, Halil. (1967). *Dini Türk Mûsikîsi Lügatı, Mûsikî Mecmûası*, İstanbul, c. 224, s. 8.

Çağbayır, Yaşar. (2007). *Ötüken Türkçe Sözlük*, İstanbul: Ötüken Yayınları.

Çelik, Mehmet. (2007). *Edessa'dan Urfa'ya 2*, Ankara: Atılım Üniversitesi Yayınları.

Gökman, Muzaffer. (1976). *Dinimizi Öğreniyoruz*, Eğitim Öğrenci Yayınları.

İbadet Bilgileri Ansiklopedisi. (1965). Türkiye Diyanet Vakfı.

İslam Ansiklopedisi. Türkiye Diyanet Vakfı,

Kamiloğlu, Ramazan. *Türk Kültüründe Ezan ve Makamları*, Düşünce-Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, c. 5, s. 221

Kanar, Mehmet. (2003). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Derin Yayınları.

Karakaş, Mahmut. (2006). *Şanlıurfa'da Mevlevilik, GAP Gezini Kültür, Sanat, Turizm ve Folklor Dergisi*, Yıl 1, c. 2, Şanlıurfa.

Keskin, Yusuf Ziya. (2011). *Geçmişten Günümüze Şanlıurfa'da Dini Hayat, Şanlıurfa İl Müftülüğü Yayınları*.

Kızılkaya, Necmettin. (2008). *Fikhî Bir Kavram Olarak Tekbîr, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*.

Kutluğ, Yakup Fikret. (2000). *Türk Müsîkisinde Makamlar, İnceleme, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları*.

Kürkçüoğlu, Cihat. (2013). *Şanlıurfa İli Camileri*, Ankara: Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Yayınları.

Özdamar, Mustafa. (1997). *İslâmbol Geleneğinde Sivil Merasimler ve Doğumdan Ölüme Müsîkî*, İstanbul: Kırkkandil Yayınları.

Özkan, İsmail Hakkı. (1998). *Türk Müsîkîsi Nazariyatı ve Usûlleri*, İstanbul: Ötüken Yayınları.

Revnakoğlu, Cemâleddin Server. (1967). *Minare Müsîkîmizde Temcîdler, Tarih Konuşuyor*, İstanbul.

Rızvanoğlu, Mehmet Sait. *Kültür ve İnançlar Diyarı Şanlıurfa*, Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.

Soysal, Fikri. (2013). *Tekke Musikisinde Salâlar*, Rast Uluslararası Müzikoloji Dergisi, c.1, sy. 1, s. 159, 173, 174, Diyarbakır.

Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*. (1989)., K-Z, c. 2, s. 1440, Ankara.

Uluşan, Talip. *Müezzinlik ve İmamlık Yapmanın Fazileti*, Oku Yayınları.

Uygurluklar Kapısı Urfa. (2002). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Yücer, Hür Mahmut. (2005). *Tarîkat Geleneğinde Salavât-ı Şerife ve Müstakimzâde'nin Şerh-I Evrâd-ı Kâdirî Adlı Eseri*, İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi.

Elektronik Kaynaklar

www.enderunteravihi.com Eriřim Tarihi: 11.03.2015

www.turksanatmuzigi.com Eriřim Tarihi: 17.04.2015

www.panoramia.com Eriřim Tarihi: 20.05.2015

www.devletkorusu.com (Türk m¼zik k¼lt¼r¼n¼n hafızası) nota arşivi. (Aytaç Ergen notam programının online versiyonu)

Kişiler G¼r¼řmeler

Doğan, Ender, Kişisel g¼r¼řme, 13.10.2015 (TRT İstanbul Radyosu sanatçısı)

Alvan, Hakan, Kişisel g¼r¼řme, 16.10.2015 (K¼lt¼r Bakanlığı Sanatçısı)

Torun, Mutlu, Kişisel g¼r¼řme, 25.01.2016 (Prof. Haliç Ünv. Öğr. Üyesi)

7. EKLER

Ek A: Fotoğraflar

Şekil A.1. Şanlıurfa'nın simgesi Halil-ül Rahman Gölü (Fotoğraf: Seda Düzyol)

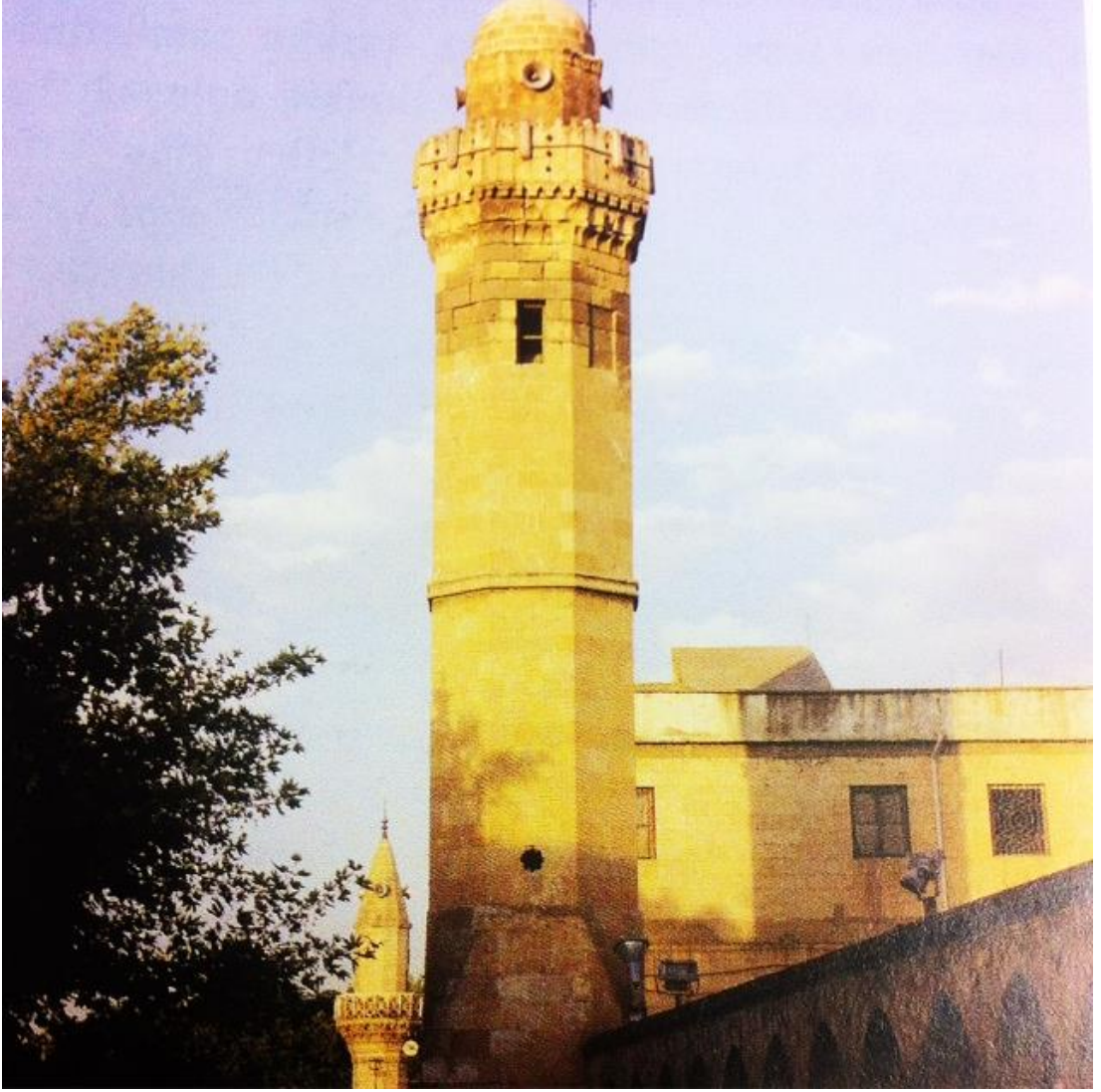
Şekil A.2. Selâhaddin Eyyûbi Camisi (Fotoğraf: Seda Düzyol)

Şekil A.3. Fatih Sultan Mehmet Camisi (Fotoğraf: Seda Düzyol)

Şekil A.4. Dergâh Camisi (Fotoğraf: Seda Düzyol)

Şekil A.5. Hasan Paşa (Padişah) Camisi (Fotoğraf: panoramio.com)

Şekil A.6. Mevlevihâne Camisi (Fotoğraf: mustafacambaz.com)

Şekil A.7. Bozova Baraj Camisi (Fotoğraf: arkitera.com)

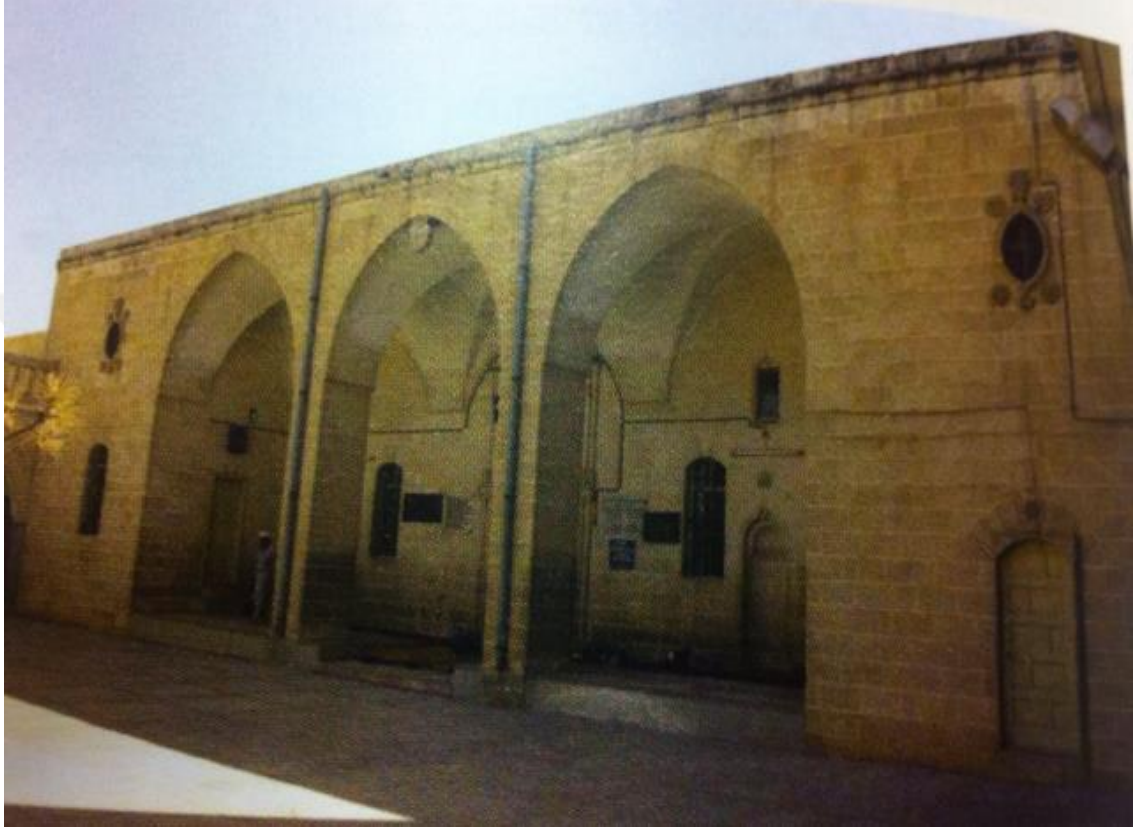
Şekil A.8. Suruç Ulu Camisi (Fotoğraf: panoramio.com)

Şekil A.9. Eyyüp Peygamber Camisi (Fotoğraf: panoramio.com)

Şekil A.10. Viranşehir Tepret Camisi (Fotoğraf: panoramio.com)

Şekil A.11. Peygamberler (Circis) Camisi (Fotoğraf: Cihat Kürkçüoğlu)

Şekil A.12. Halfeti Camisi (Fotoğraf: halfetimedya.com)

Şekil A.13. Birecik Ulu Camisi (Fotoğraf: Seda Düzyol)

Şekil A.14. Siverek Ulu Camisi (Fotoğraf: siverekgenclik.com)

Ek B: Salât-ı Kemâliye kayıtlarının alınmış olduğu camilerin imamlarının hocaları

1. Selhaddin Eyyûbi Camisi imam hatibi Salih Kurt. Hocası, Süleyman Kılıç
2. Fatih Sultan Mehmet Camisi imam hatibi Recep Kılıç. Hocası, Yusuf Ziya Kahvecibaşı
3. Dergâh Camisi imam hatibi İbrahim Onat. Hocaları, Yaşar Şekerci ve Mehmet Alagöz
4. Hasan Paşa (Padişah) Camisi imam hatibi Orhan Aslan. Hocası, Sabri Yazan
5. Mevlevihâne Camisi imam hatibi Fuat Doğan. Hocası, Ramazan Demirci
6. Birecik Ulu Camisi imam hatibi Akif Us
7. Bozova Baraj Camisi imam hatibi Abdullah Aktaş. Hocası, Hidayet Özkan
8. Suruç Ulu Camisi imam hatibi Mehmet Vasıloğlu
9. Eyyüp Peygamber Camisi imam hatibi, İsmail Kahvecibaşı. Hocası, Şefik Kahvecibaşı
10. Haliliye Hz. Yusuf Camisi imam hatibi Abdullah Köse
11. Viranşehir Tepret Camisi imam hatibi, İbrahim Akkuş. Hocası, Molla Ali Bayar
12. Siverek Ulu Cami imam hatibi, Mehmet Ersan. Hocası, Mehmet Süt
13. Halfeti Ahmet Sever Camisi imam hatibi, Osman Ayyıldız. Hocası, Arif Gündüz
14. Peygamberler (Circis) Camisi imam hatibi, Şükrü Özdemir. Hocası, Mustafa Han

**Ek C: Prof. Mutlu Torun ile Segâh Mâye makamı hakkında kişisel görüşme
(25.01.2016)**

Segâh Mâye makamı, uşşak makamı ve segâh makamının birleşmesinden meydana gelmiş bir bileşik makamdır. Bileşik makamların bazıları çeşnilerin ardı ardına eklenmesinden meydana gelmektedir. Örnek verirsek, ferahnâk makamı, tiz tarafta eviç üzerinde segâh veya ferahnâk beşlisi, do diyez üzerinde hicaz perdesi, nevâda rast, dügâhta rast, yegâhta rast, irak perdesi üzerinde ferahnâk beşlisi ile tarif edilmektedir. Burada bütün bu çeşniler ardarda gelmektedir. Kürdilihicazkâr makamı ve ferahfeza makamı çeşnileri tizden peste doğru ilerler. Bir çeşni biter başka bir çeşni oluşur, sonra başka bir çeşniye geçer ve de bunların bir sırası vardır. Fakat segâh mâye makamında, önce şu melodik yapı girecek diye bir kural yoktur. Segâh mâye makamının en büyük özelliği, segâh makamında yeden olan la diyez perdesinin atılıp bu perde yerine dügâh perdesinin alınmasıdır. Bu da oldukça güzel bir renk vermektedir.

Segâh makamındaki Salât-ı Kemâliyeler'in ortalarında genellikle hep dügâh sesinde kalış yapılmaktadır. Fakat giriş ve bitişler hep segâh makamındadır.

Prof. Erol Deran'ın adlandırmasına göre mâyeyi karıştırmak hiç doğru değildir, bu tamamen içinde uşşak geçkisi olan segâh makamıdır demiştir. Tabii ki bu bir görüştür, başka bir görüşle ise bu salâtlara segâh mâye de denebilir.

Burada tutulacak olan yol şudur; Salât-ı Kemâliyeler'in hepsinde segâh makamıdır veya içinde uşşak geçkisi olan bir segâhtır demek doğrudur. Bazı görüşlere göre bu seyirler, segâh mâye olarak açıklanabilir.

Torun, Mutlu, Kişisel görüşme, 25.01.2016 (Prof. Haliç Ünv. Öğr. Üyesi)

Salât-ı Kemâliye

Okuyan : Salih Kurt
Kayıt : Seda Düzyol
Notaya Alan: Seda Düzyol
Ümit Yılmaz

I

II, III

-Güfte-

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ hayri'l-verâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Not: Selahattin Eyyübi Camisi, 21 Temmuz 2014 tarihli teravihte okunduğu şekliyle.

Salât-ı Kemâliye

İcra : Cumhur
Kayıt : Seda Düzyol
Notaya Alan: Ümit Yılmaz

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ rik a
lâ hay ril ve râ Mu ham me din ve a lâ â li hi
nû ril hu dâ
şem sid du hâ
a de de ke mâ lil lâ hi ve ke mâ ye li ku li ke ma lih

2. Güfte

lil lâ

-Güfte-

Allahümme sallı ve sellim ve bârik 'alâ hayri'l-verâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelıku li kemâlih

Allahümme sallı ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelıku li kemâlih

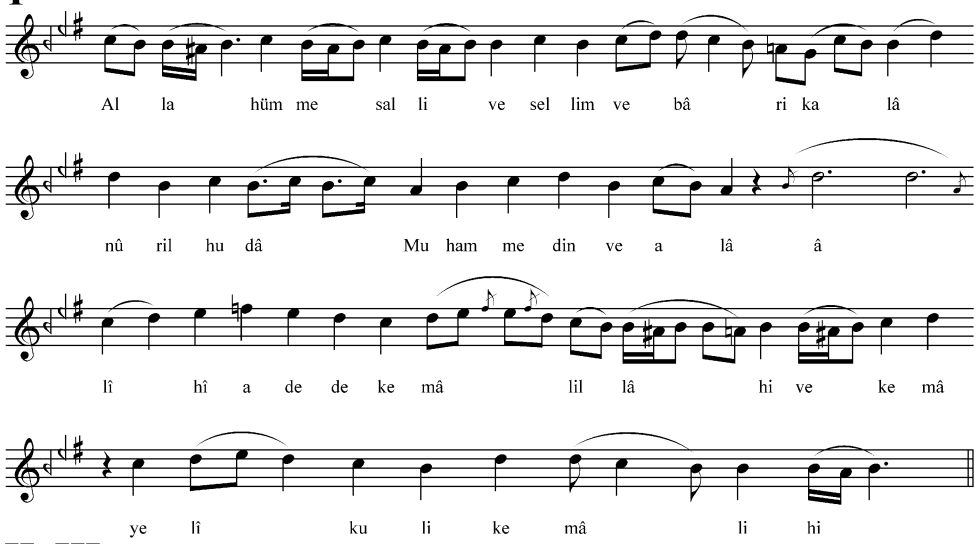
Allahümme sallı ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelıku li kemâlih

Not: Fatih Sultan Mehmet Camisi, 22 Temmuz 2014 tarihli teravihte okunduğu şekliyle.

Salât-ı Kemâliye

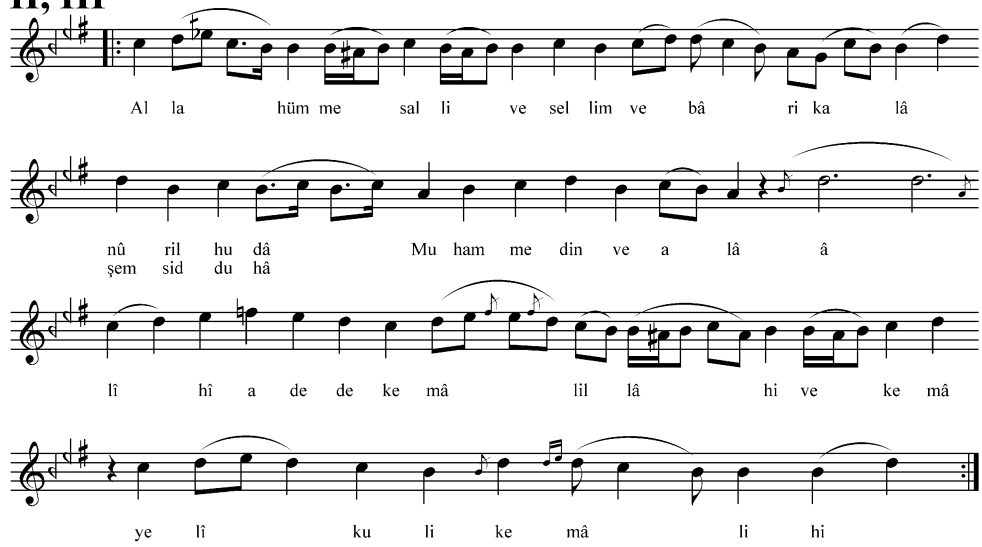
İcra : Cumhuri
Kayıt : Seda Düzyol
Notaya Alan: Seda Düzyol

I

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ ri ka lâ
nû ril hu dâ Mu ham me din ve a lâ â
lî hî a de de ke mâ lil lâ hi ve ke mâ
ye lî ku li ke mâ li hi

II, III

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ ri ka lâ
nû ril hu dâ Mu ham me din ve a lâ â
şem sid du hâ
lî hî a de de ke mâ lil lâ hi ve ke mâ
ye lî ku li ke mâ li hi

-Güfte-

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ hayri'l-verâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

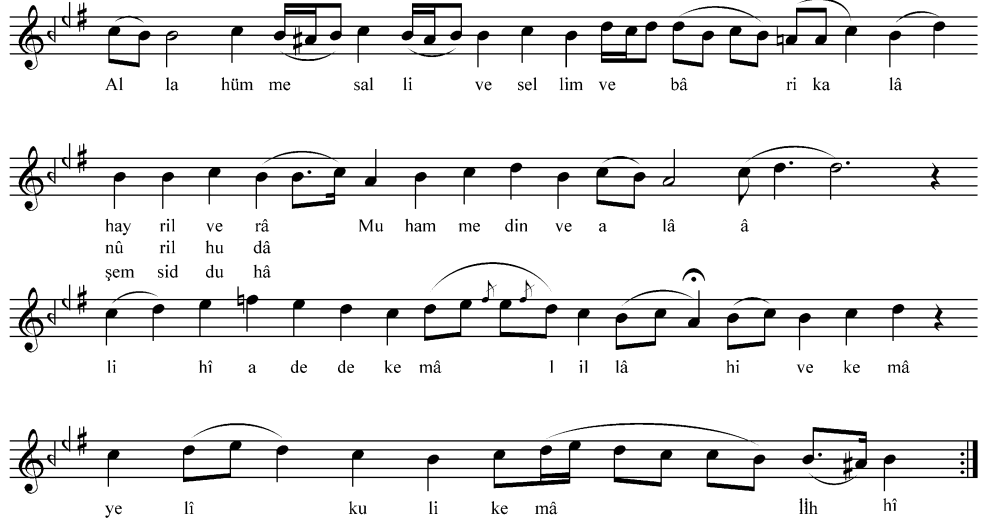
Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Not: Dergâh Camisi, 23 Temmuz 2014 tarihli kadir gecesinde ki teravihte okunduğu şekliyle.

Salât-ı Kemâliye

Okuyan : Mustafa Pişkin
Kayıt : Seda Düzyol
Notaya Alan: Seda Düzyol
Ümit Yılmaz

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ ri ka lâ
hay ril ve râ Mu ham me din ve a lâ â
nû ril hu dâ
şem sid du hâ
li hî a de de ke mâ l il lâ hi ve ke mâ
ye lî ku li ke mâ lîh hî

-Güfte-

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ hayri'l-verâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

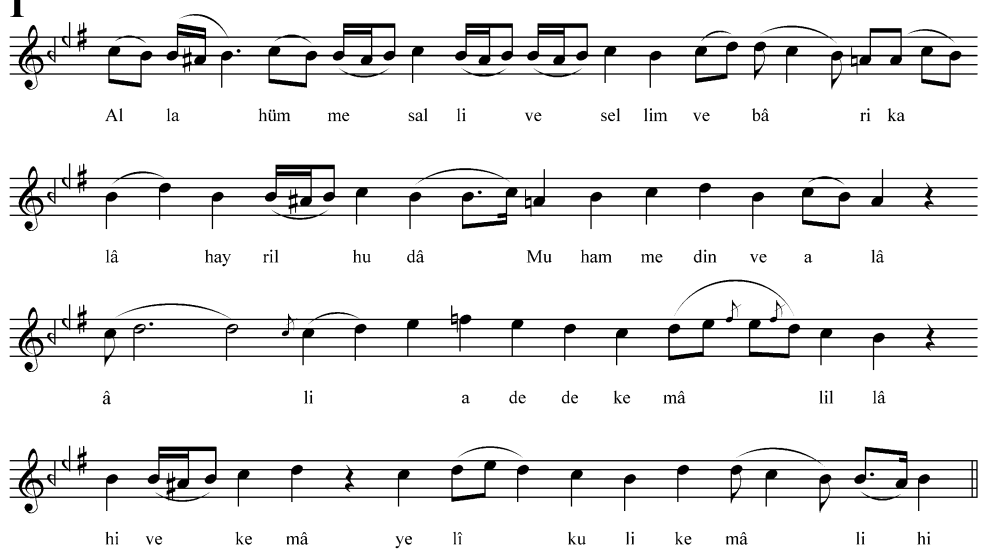
Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Not: Hasan Paşa(Padişah) Camisi, 24 Temmuz 2014 tarihli teravihte okunduğu şekilde.

Salât-ı Kemâliye

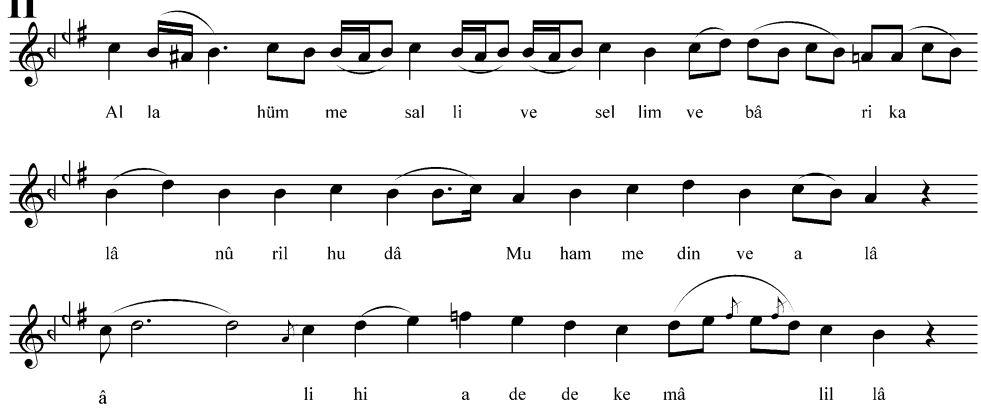
İcra : Cumhuriyet
Kayıt : Seda Düzyol
Notaya Alan: Seda Düzyol

I

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ ri ka
lâ hay ril hu dâ Mu ham me dîn ve a lâ
â li a de de ke mâ lil lâ
hi ve ke mâ ye li ku li ke mâ li hi

II

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ ri ka
lâ nû ril hu dâ Mu ham me dîn ve a lâ
â li hi a de de ke mâ lil lâ

hi ve ke mâ ye li ku li ke mâ li hi

III

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ ri ka

lâ şem sid du hâ Mu ham me din ve a lâ

â li hî a de de ke mâ lil lâ

hi ve ke mâ ye li ku li ke mâ li hi

-Güfte-

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ hayri'l-verâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yeliku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yeliku li kemâlih

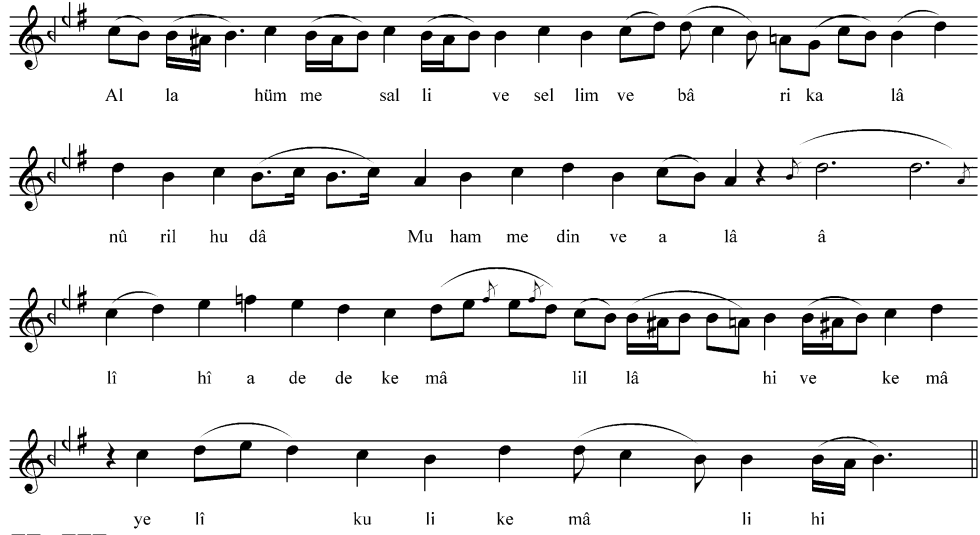
Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yeliku li kemâlih

Not: Mevlevihane Camisi, 25 Temmuz 2014 tarihli teravihte okunduğu şekliyle.

Salât-ı Kemâliye

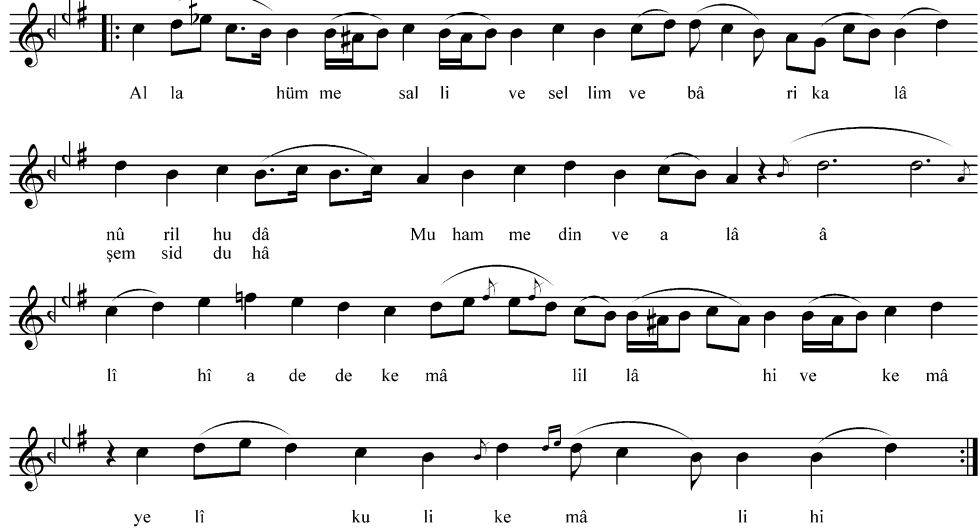
İcra : Cumhuriyet
Kayıt : Seda Düzyol
Notaya Alan: Seda Düzyol

I

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ ri ka lâ
nû ril hu dâ Mu ham me din ve a lâ â
lî hî a de de ke mâ lil lâ hî ve ke mâ
ye lî ku li ke mâ li hî

II, III

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ ri ka lâ
nû ril hu dâ Mu ham me din ve a lâ â
şem sid du hâ
lî hî a de de ke mâ lil lâ hî ve ke mâ
ye lî ku li ke mâ li hî

-Güfte-

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ hayri'l-verâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Not: Dergâh Camisi, 26 Temmuz 2014 tarihli teravihte okunduğu şekliyle.

Salât-ı Kemâliye

İcra : Cumhuriyet
Kayıt : Ş. Urfa İ. Müftülüğü
Notaya Alan: Seda Düzyol

I

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ ri ka lâ

Sey yi di nâ Mu ham me din ve a lâ â

li hî a de de ke mâ lil lâ hi ve ke mâ

ya li ku li ke mâ lih

II, III

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ ri ka lâ

Sey yi di nâ Mu ham me din ve a lâ â
Şem sid du hâ

li hî a de de ke mâ lil lâ hi ve ke mâ

ya li ku li ke mâ lih

-Güfte-

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ seyyidinâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Not : Bozova Baraj Camisi, teravihte okunduğu şekliyle

Salât-ı Kemâliye

İera : Cumhuri
Kayıt : Ş.Urfa İl Müftülüğü
Notaya Alan: Seda Düzyol

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ rik a lâ

Sey yi di nâ Mu ham me din ve a lâ â li hi a de de
Şem sid du hâ
Nû ril hu dâ

ke mâ lil la hi ve ke mâ ye li ku li ke mâ l lik

3. Güfte

Nû ril hu dâ

-Güfte-

Allahümme sallı ve sellim ve bârik 'alâ seyyidınâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelıku li kemâlih

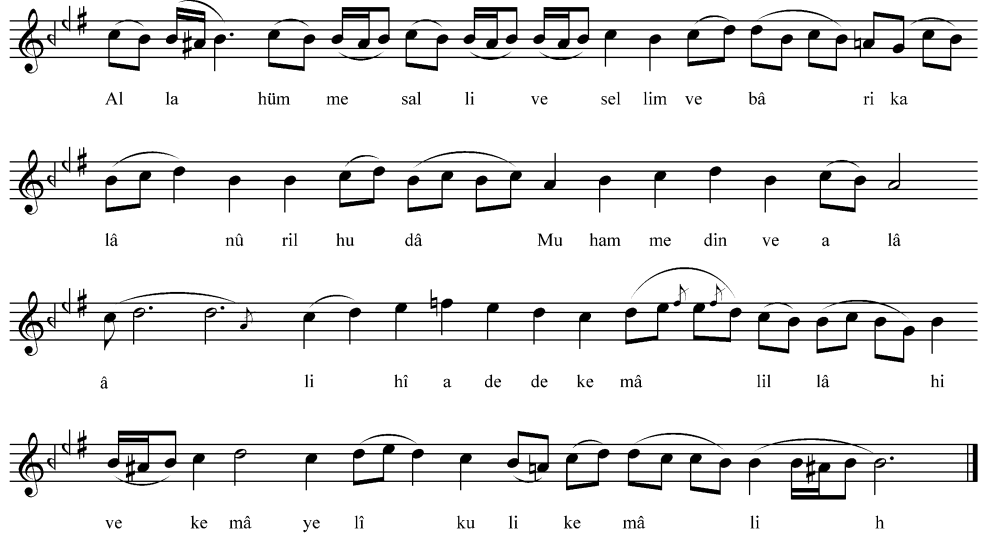
Allahümme sallı ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelıku li kemâlih

Allahümme sallı ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelıku li kemâlih

Not: Suruç Ulu Camisi, teravihte okunduğu şekliyle.

Salât-ı Kemâliye

Okuyan : Muhammed Doğan
Kayıt : Ş.Urfa İl Müftülüğü
Notaya Alan: Ümit Yılmaz

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ ri ka
lâ nû ril hu dâ Mu ham me din ve a lâ
â li hi a de de ke mâ lil lâ hi
ve ke mâ ye lî ku li ke mâ li h

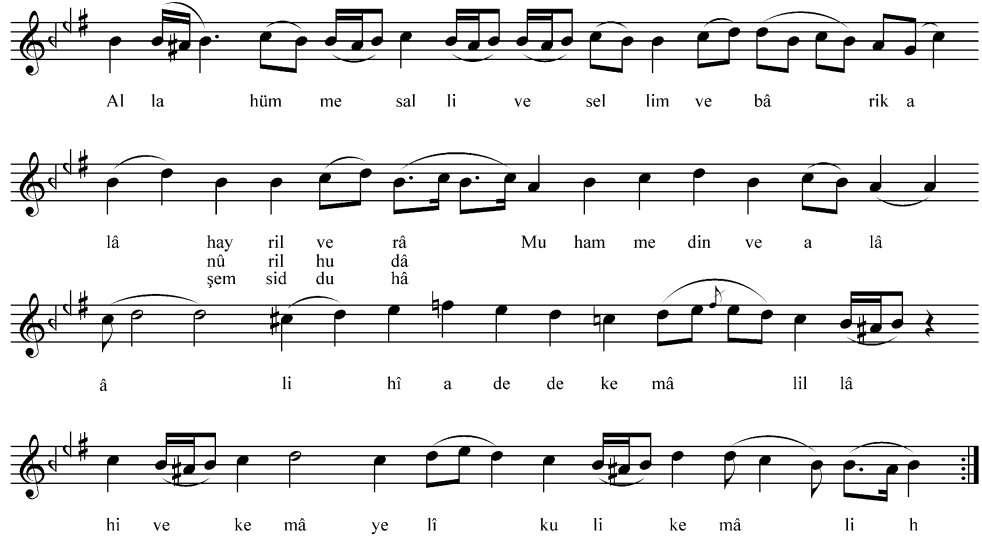
-Güfte-

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Not: Eyüp Peygamber Camisi, teravihte okunduğu şekliyle.

Salât-ı Kemâliye

İcra : Cumhur
Kayıt : Ş.Urfa İl Müftülüğü
Notaya Alan: Seda Düzyol

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ rik a

lâ hay ril ve râ Mu ham me din ve a lâ
nû ril hu dâ
şem sid du hâ

â li hî a de de ke mâ lil lâ

hi ve ke mâ ye li ku li ke mâ li h

-Güfte-

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ hayri'l-verâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

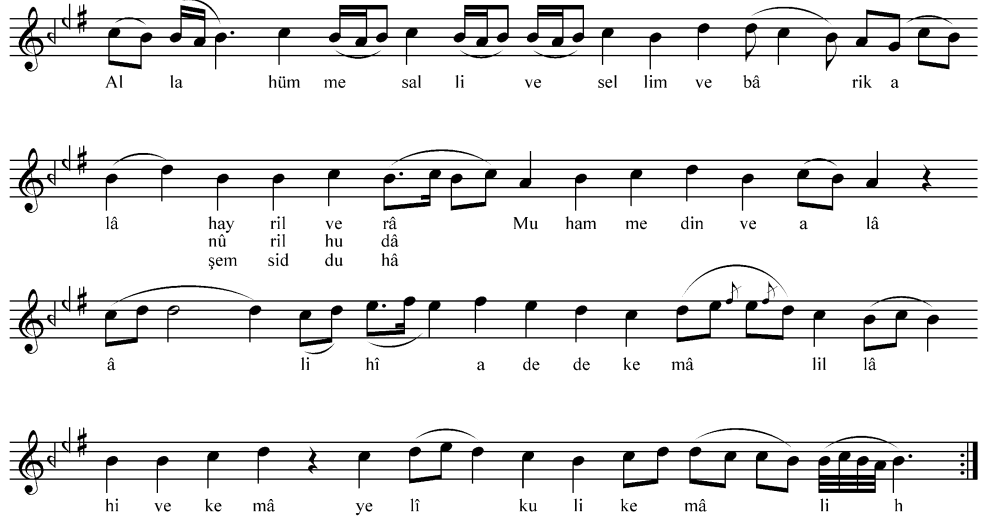
Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Not: Haliliye Hz.Yusuf Camisi, teravihte okunduğu şekliyle.

Salât-ı Kemâliye

İera : Cumhuriyet
Kayıt : Ş. Urfa İl Müftülüğü
Notaya Alan: Ümit Yılmaz

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ rik a
lâ hay rîl ve râ Mu ham me din ve a lâ
nû ril hu râ şem sîd du dâ hâ
â li hî a de de ke mâ lil lâ
hî ve ke mâ ye lî ku li ke mâ li h

2. ve 3. Güftelerde

li hî

-Güfte-

Allahümme sallı ve sellim ve bârik 'alâ hayri'l-verâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yeliku li kemâlih

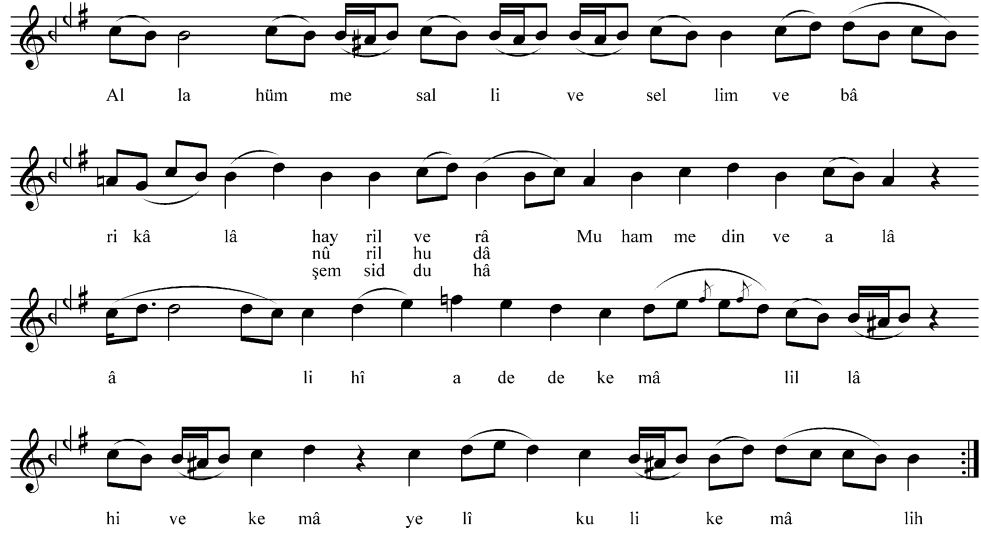
Allahümme sallı ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yeliku li kemâlih

Allahümme sallı ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yeliku li kemâlih

Not: Viranşehir Tepret Camisi, teravihte okunduğu şekliyle.

Salât-ı Kemâliye

İcra : Cumhur
Kayıt : Ş.Urfa İl Müftülüğü
Notaya Alan: Seda Düzyol

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ
ri kâ lâ hay ril ve râ Mu ham me din ve a lâ
nû ril hu dâ
şem sîd du hâ
â li hî a de de ke mâ lil lâ
hi ve ke mâ ye li ku li ke mâ lih

-Güfte-

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ hayri'l-verâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

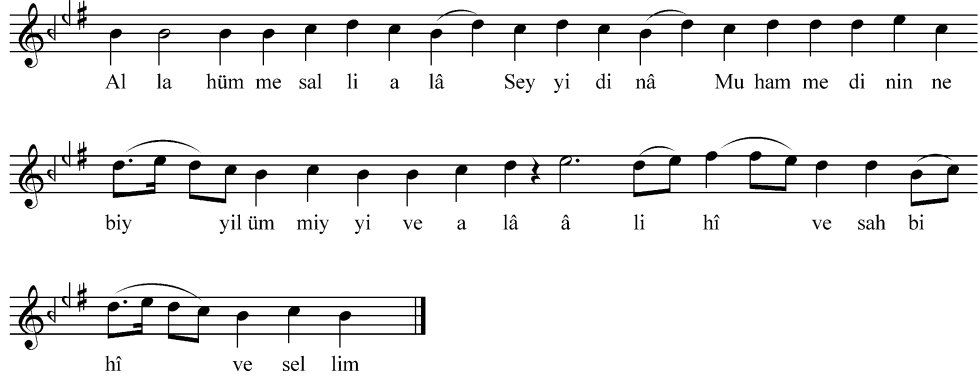
Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Not: Peygamberler (Circis) Camisi, teravihte okunduğu şekliyle.

Salât-ı Ümmiye

İcra : Cumhur
Kayıt : Şanlıurfa İl Müftülüğü
Notaya Alan: Seda Düzyol

Al la hüm me sal li a lâ Sey yi di nâ Mu ham me di nin ne
biy yil üm miy yi ve a lâ â li hî ve sah bi
hî ve sel lim

-Güfte-

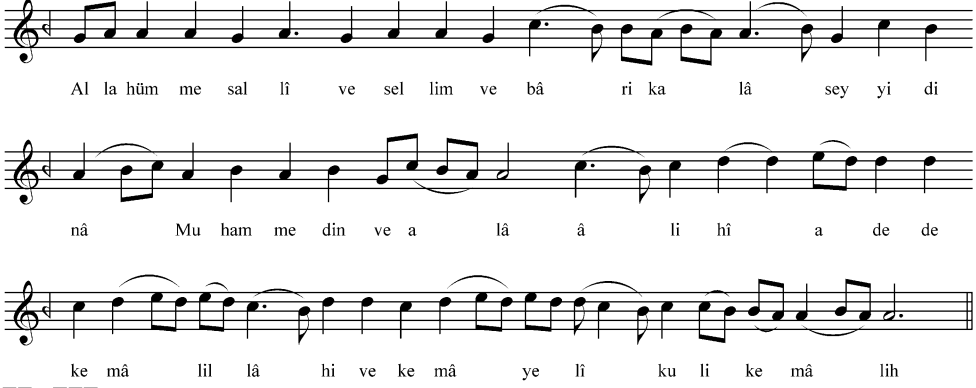
Allahümme salli alâ seyyidînê
Muhammedinin nebiyyi'l ümmiyyi ve alâ
âlihî ve sahbihî vesellim

Not: Halfeti Ahmet Sever Camisi, Teravihte okunduğu şekliyle.

Salât-ı Kemâliye

İcra : Cumhuriyet
Kayıt : Şanlıurfa İl Müftülüğü
Notaya Alan: Seda Düzyol

I

Al la hüm me sal lî ve sel lim ve bâ ri ka lâ sey yi di
nâ Mu ham me din ve a lâ â li hî a de de
ke mâ lil lâ hi ve ke mâ ye li ku li ke mâ lih

II, III

Al la hüm me sal lî ve sel lim ve bâ rik a lâ
şem sid du hâ Mu ham me din ve a lâ â lî hi a de de
nû ril hu dâ
ke ma l il lâ hi ve ke mâ ye li ku li ke mâ lih

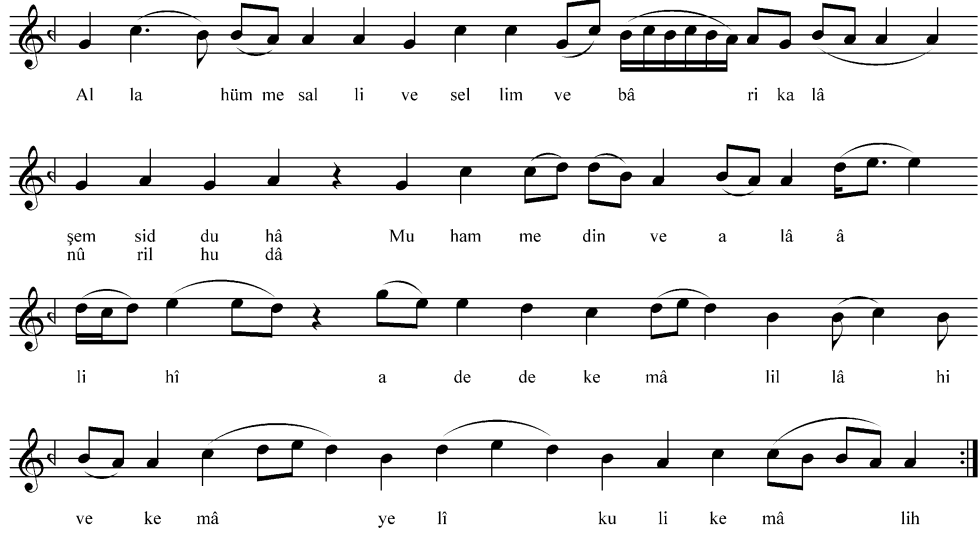
-Güfte-

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ seyyidînâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih
Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih
Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Not: Birecik Ulu Camisi, Teravihte okunduğu şekliyle.

Salât-ı Kemâliye

İera : Cumhur
Kayıt : Ş.Urfa İl Müftülüğü
Notaya Alan: Ümit Yılmaz

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ ri ka lâ

şem sid du hâ Mu ham me din ve a lâ â
nû ril hu dâ

li hî a de de ke mâ lil lâ hi

ve ke mâ ye lî ku li ke mâ lih

-Güfte-

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ şemsi'd-duhâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâlih

Allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri'l-hudâ
Muhammedin ve 'alâ âlihî 'adede kemâli'l-lâhi ve kemâ yelîku li kemâl

Not: Siverek Ulu Camisi, teravihte okunduğu şekliyle.

Salât-ı Kemâliye

Salât-ı Kemâliye

2

Bedrid dü câ hay ril ve râ nû ril Hü dâ Mu ham me din ve a lâ
â li hi a de de ke mâ lil lâ hi ve ke mâ
ye li ku bi ke mâ li hi

*Ahmet Hatiboğlu'na ait el yazısı notadan alınmıştır.

www.devletkorosu.com

(Türk müzik kültürünün hafızası nota arşivi)

Uşşak Salât-ı Kemâliye

Al lâ hümme sâl li ve sellim ve bâ rik a lâ sey yi di nâ Muhammedin ve a lâ
Al lâ hümme sâl li ve sellim ve bâ rik a lâ mür şî di nâ Muhammedin ve a lâ

a li hi a de de in a mil lâ hil ke rim ve if dâ li hi
a li hi a de de in a mil lâ hil ke rim ve if dâ li hi

Al lâ hümme sâl li ve sellim ve ba rik a lâ şemsid du ha Muhammedin ve a lâ
Al lâ hümme sâl li ve sellim ve ba rik a lâ bedrid dü câ Muhammedin ve a lâ
Al la hümme sâl li ve sellim ve ba rik a lâ nû rül hü da Muhammedin ve a lâ

â li hi a de de ke mâ lil lâ hi ve ke mâ ye li ku bi ke mâ li hi
â li hi a de de ke mâ lil lâ hi ve ke mâ ye li ku bi ke mâ li hi
â li hi a de de ke mâ lil lâ hi ve ke mâ ye li ku bi ke mâ li hi

www.devletkorusu.com

(Türk müzik kültürünün hafızası nota arşivi)

Uşşak Salât-ı Kemâliye

Notaya Alan : Cüneyd Kosal

Al la hüm me sâl li ve sel lim ve bâ rik a lâ muh yid di
nâ Mu ham me din ve a lâ a li hi
a de de ke mâ lil lâ hi ve ke mâ ye
li ku bi ke mâ li hi Al la hüm me sal li
ve sel lim ve bâ rik a lâ bed rid dü ca Mu ham
me din ve a lâ a li hi a de de i na mil lâ
hil ke rim i lel ih la li hi Al la hüm me sal li

Uşşak Salât-ı Kemâliye

2

ve sel lim ve bâ rik a lâ Nu ril hü da Mu ham me din ve a
lâ a li hi a de de ke mâ lil lâ hi ve ke
mâ ye li ku bi ke ma li

www.devletkorusu.com

(Türk müzik kültürünün hafızası nota arşivi)

Uşşak Salât-ı Kemâliye

Notaya Alan : Cüneyd Kosal

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ rik a lâ
Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ rik a lâ

sey yi di nâ Mu ham me din ve a lâ â li
mür şî di nâ Mu ham me din ve a lâ â li

hi a de de i nâ mil la hil ke rim ve if tâ di hi
hi a de de i nâ mil la hil ke rim ve if tâ di hi

Al la hüm me sal li ve sel lim ve bâ rik a lâ
Al la hüm me
Al la hüm me

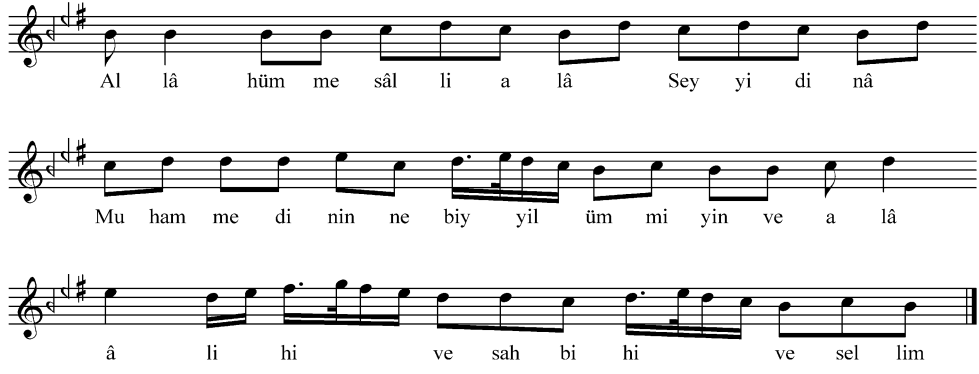
Şem sid du hâ Mu ham me din ve a lâ â li
Bed rid dü câ
Nû ril hü dâ

hi a de de ke mâ lil lâ hi ve ke mâ ye li ku bi
ke mâ li hi

www.devletkorusu.com

(Türk müzik kültürünün hafızası nota arşivi)

Salât-ı Ümmiye

Al lâ hüm me sâl li a lâ Sey yi di nâ

Mu ham me di nin ne biy yil üm mi yin ve a lâ

â li hi ve sah bi hi ve sel lim

The image shows three staves of musical notation in treble clef with a key signature of one sharp (F#). The lyrics are written below the notes. The first staff contains the lyrics 'Al lâ hüm me sâl li a lâ Sey yi di nâ'. The second staff contains 'Mu ham me di nin ne biy yil üm mi yin ve a lâ'. The third staff contains 'â li hi ve sah bi hi ve sel lim'. The music consists of a series of eighth and sixteenth notes, with some rests and a final double bar line at the end of the third staff.

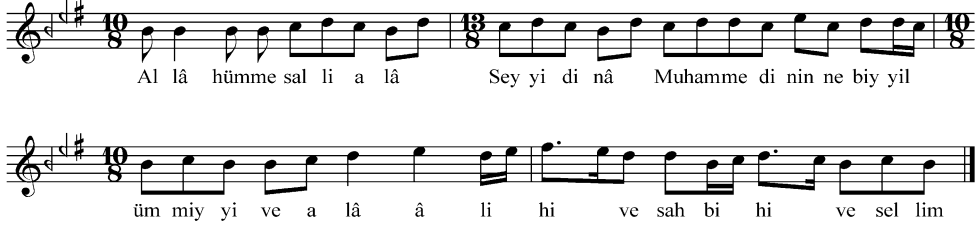
www.devletkorusu.com

(Türk müzik kültürünün hafızası nota arşivi)

Segâh Salât-ı Ümmiye

Aksaksemâi Evferi
Nim Evsat
Aksaksemâi

Itrî

Al lâ hümmе sal li a lâ Sey yi di nâ Muhamme di nin ne biy yil
üm miy yi ve a lâ â li hi ve sah bi hi ve sel lim

www.devletkorusu.com

(Türk müzik kültürünün hafızası nota arşivi)

8. ÖZGEÇMİŞ

2 Nisan 1979 yılında İstanbul'da doğdu. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimini Emirgân'da tamamladı. 1999 yılında girdiği İstanbul Üniversitesi Türk Müziği Bölümü'ndeki eğitimini sürdürürken, 2002 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı Ses Eğitimi Bölümü'nde okumaya hak kazandı. 2007 yılında mezun oldu ve yine aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Türk Müziği Ana Sanat Dalı Programı'nda yüksek lisans eğitimine başladı. 2010 yılında "*Mızrap Dergisinin İncelenmesi*" adını taşıyan yüksek lisans tez çalışmasını sundu ve Enstitü birincisi olarak yüksek lisans eğitimini tamamladı.

Üniversite eğitimi boyunca çeşitli mûsikî topluluklarında sesiyle ve sunumuyla yer aldı Türk Müziği seslendirdi. 2009 yılında Kartal Mûsikî Derneği'nde Ses Eğitimi hocalığı yaptı. 2007-2013 yılları arasında Haliç Üniversitesinde Öğretim Görevlisi olarak görev aldı. Bu yıllar arasında konferanslarda ve sempozyumlarda Türk Müziği ile ilgili bildiriler sundu. Uluslararası bir dil olan İngilizce'yi daha da ilerletmek için 2011 yılında Amerikanın Chicago kentine gitti ve lisan eğitimini tamamlayarak Universty of Cambridge-Chicago USA belgesini, iyi dereceyle bitirerek Türkiye'ye döndü.

2013 yılında Haliç Üniversitesi Türk Müziği Konservatuarı'nda sanatta yeterlik yapmaya hak kazanan Düzyol, akademik kariyerine devam etmektedir. 2014 yılından bu yana Yavuz Bingöl Sanat Merkezi'nde ses eğitimi hocalığı görevini sürdürmek ile birlikte Dr. Arif Şanlı Mûsikî Derneği'nin Kadınlar Korosu'nu yönetmektedir.

Seda DÜZYOL YILMAZ